

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

Faint, illegible text from the newspaper's main body, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text from the newspaper's main body, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

KRAJ RATA ...

S konferencije za tisak naše stranke:

POTPIS SPORAZUMA KAO NAJRAZUMNIJE RJEŠENJE

Subotica - Demokratski savez Hrvata u Vojvodini iskreno pozdravlja potpisivanje Temelnog sporazuma između Republike Hrvatske i lokalnih Srba u Baranji, istočnoj Slavoniji i zapadnom Srijemu - rekao je mr. Bela Tonković na početku konferencije za tisak, održane 13. studenog. Naglasio je da je naša stranka od samog početka sukoba zastupala težnju za mirnim rješavanjem krize, unatoč svim napadima - i verbalnim i fizičkim i da sada osjeća radost što je do sporazuma ipak došlo, premda tu radost umanjuje stvarnost da je tijekom ovog rata izginulo, ranjeno, trajno osakaćeno i raseljeno na stotine tisuća ljudi, što su uništeni plodovi rada cijelih generacija, što su razoreni ne samo vjerski i sakralni objekti i spomenici, već je došlo do totalnog razaranja čitavih gradova.

- Smatramo da će potpisivanje Temelnog sporazuma zadovoljiti sve strane i izazvati preokret razvoja cjelokupne situacije. „Ponovno naglašavam da

smo uvijek bili za mirno rješavanje problema, jer je jedino to pravi put u budućnost, a u suprotnom slučaju naše područje zahvaćaju demografska kretanja koje nam ne odgovaraju.“

Mr. Tonković je izrazio nadu da će se sada pristupiti i rješavanju pitanja hrvatskoga naroda na teritoriju Republike Srbije i Republike Crne Gore, jer je za nas neprihvatljiv stav što ga je 9. lipnja 1994. godine iznijela ministrica Margit Savović o tome da Hrvati u SRJ nisu ni manjina ni narod. U novim političkom okolnostima Hrvati Vojvodine i DSHV opet pokreću inicijativu o rješavanju pravnog statusa Hrvata na ovom prostoru. Ponovo se obraćamo Saveznoj vladi, s nadom da ćemo konačno početi razgovore.

Na pitanje novinara kakve je uvjete Savezna vlada postavlja za razgovore i rješavanje hrvatskog pitanja, mr. Tonković je objasnio da Savezna vlada od nas uglavno traži da se odrekemo kontrolnih mehanizama

sprovedenja dogovorenoga, pa tako ovdje više nema niti misije KEBS-a niti drugih promatrača...

Bilo je dosta pitanja vezanih za Zakon o manjinama i Zakon o nasljeđivanju:

- Smatram da će mnogi zakoni morati biti revidirani - rekao je Tonković, naglasivši kako DSHV ima po ovom pitanju svoje inicijative.

O samom potpisivanju Temelnog sporazuma, mr. Tonković je rekao kako nekima mirno rješenje zacijelo ne odgovara, jer mir za neke predstavlja kartu za Haag, a na pitanje zašto je srpska strana prihvatila ovaj plan koji je za nju daleko nepovoljniji od plana Z-4, mr. Tonković je rekao :

-Plan Z-4 nije prihvatio ni Martićev i ni Karadžićev režim, pa sad pregovara Beograd, kao njihov staratelj. Inače, mislim da će gospodin Milošević imati golem problem da svojoj javnosti objasni promjenu političkog kursa.

V. Kljajić

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - urednik: Vesna Kljajić, Uređivački savjet: Lazar Merković, Milivoje Prčić, Marko Kljajić, Ivo Kujundžić. Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31., tel & fax: (99381) (024) 51-348; ž.r.: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. Naklada 1800 primjeraka. Glas Ravnice izlazi mjesečno. Godišnja pretplata: tuzemstvo 50,00 din, inozemstvo 150,00 din.. Tisak studio "Bravo", Braće Majera 43., 24000 Subotica

IZJAVA ZA JAVNOST

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini iskreno pozdravlja potpisivanje Temelnog sporazuma između Republike Hrvatske i lokalnih Srba u Baranji, istočnoj Slavoniji i zapadnom Srijemu.

Ovaj sporazum je završetak pobune lokalnih Srba, okupaciju tih područja privodi kraju i dobar je temelj za mirnu reintegraciju tih područja u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je usprkos svim na-

padima i medijskom ratu protiv nas od samoga početka krize na tlu bivše Jugoslavije zagovarao mirno rješenje kao jedini put koji vodi u budućnost i stvara stabilan mir. Ovim sporazumom je naša politika sjajno potvrđena. Ovakav način rješenja toga problema je najbolji i, po našem mišljenju, trebao je biti realiziran još u proljeće 1991.

Sada, kada je rješenje krize na području Republike Hrvatske na dobrom putu da se završi, a nazire se i na teritoriji Bosne i Hercegovine, opet pozivamo Saveznu vladu da prihvati prego-

vore s DSHV oko rješenja statusa hrvatskoga naroda u SR Jugoslaviji i djelotvornim zakonskim i provedbenim mehanizmima osigura ljudska prava i sloboda na razini najviših europskih i svjetskih standarda. Rješenje hrvatskog pitanja u SR Jugoslaviji sigurno bi pozitivno utjecalo na međunarodno priznanje SR Jugoslavije i njezinu afirmaciju u svijetu.

*mr. Bela Tonković
predsjednik DSHV*

"PUTNIK" - BEOGRAD

OBAVEŠTENJE

Svakodnevna linija - 2 polaska
BEOGRAD - MOHAČ - ZAGREB - BEOGRAD

Iz Beograda u 6,15 h i 17,30 h sa perona 28 i 29

Iz NOVOG SADA u 7,30h i 18,45h

sa željezničke stanice (kod Lokomotive)

Iz SUBOTICE u 9,30h i 20,30h sa perona 14

U 13,30h, odnosno u 01,30h stiže u MOHAČ I ODMAH NASTAVLJA
ZA ZAGREB (sa autobuske stanice)

Dolazak u ZAGREB po redu vožnje u 7,00h i 19,00h na dolazni peron

POLAZAK IZ ZAGREBASVAKI DAN U 7,00h peron 504

A U 19,00h peron 601

INFORMACIJE I REZERVACIJE:

BEOGRAD: (011) 346-555, 401-814, 401-736;

NOVI SAD: (021) 613-333;

SUBOTICA: (024) 25-400, 25-414;

ZAGREB: 01/782-648 ili autobuska stanica sl. "A" tursa

POSEBNE POGODNOSTI: Radio vezom obavještavamo o Vašem dolasku

PRTLJAG PREVOZIMO GRATIS

SRETNU I UDOBNU VOŽNJU ŽELE VAM VAŠI PREVOZNICI

"PUTNIK" - Beograd

Dayton, godina 1995.

Američka zrakoplovna baza Right Peterson u Daytonu ovih dana je mjesto u koje su uprte oči svijeta. Ne čeka se novi vic poznatog komičara, čije ime nosi baza, već rješenje najveće tragedije u Europi poslije 2. svjetskog rata: krize na tlu bivše Jugoslavije.

U Daytonu se intenzivno pregovara, na nekim područjima uspješno (Sporazum o učvršćenju hrvatsko-bošnjačke federacije u Bosni), na mnogima, bar zasad, bez uspjeha (definiranje unutarnje organizacije države Bosne i Hercegovine, normalizacija odnosa Hrvatska-SR Jugoslavija...). U ozračju Daytonu sklopljen je i Temeljni sporazum između lokalnih Srba i Republike Hrvatske o mirnoj reintegraciji Baranje, istočne Slavonije i zapadnoga Srijema u ustavno-pravni sustav hrvatske države. To je svakom jasno, a druga tumačenja su bez temelja i služe samo za smirenje vlastite javnosti.

Od granice Virovitica - Karlobag nema ništa, Bosna i Hercegovina ostaje samostalna i prema vani jedinstvena država. Teško je odgovoriti na pitanje zašto je bila potrebna sva ova tragedija.

Traže se odgovorni za tragediju na teritoriji, na kojoj ima i previše „bivšeg“ u čije ime Vukovar izgleda kao varšavski geto ujesen 1944., Dubrovnik kao Zadar u proljeće 1945., Sarajevo vraćeno sto godina unazad, dva milijuna ljudi iskorijenjeno, stotine tisuća mrtvih, osakaćenih i ranjenih. Traže se odgovorni na teritoriji, na kojoj ima i previše „bivših“ koji se čude zašto će morati u den Haag, kad su samo „ispunjavali svoju dužnost“. A dužnost se mora ispuniti, zar ne?! Što je to „objektivna etika i moral“, dobro po sebi, zlo po sebi, savjest pred kojom čovjek polaže račune i od koje ne može pobjeći?! Zna se tko su odgovorni za sve Vukovare i Dubrovnike, za sve Manjače i Srebrenice, za sva Goražda i Banja Luke. Zna se tko je pozivao na linč

Hrvate, tko je tražio da nas se „strpa u stočne vagone i o svome trošku otpremi u Lijepu našu“. Zna se tko je odveo u nepovrat braću Abjanović iz Morovića, tko je ubio Oskomićeve u Kukujevcima, tko je silovao u Novom Slankamenu.

Zar se morala nanijeti tolika tragedija da se uvidi suludost Memoranduma i neodrživost dvostrukog principa: meni i po povijesnom i po etničkom principu sve i u ostvarenju toga sva su mi sredstva dopuštena, a drugima ništa i ako se brane, onda je to agresija na mene.

Tragedija zadnjih četiri godine je otkrila da na vodećim mjestima mogu biti samo ljudi čvrstih moralnih vrijednosti, duboke svijesti odgovornosti pred sobom, pred javnošću i, konačno, pred Bogom, ljudi koji će imati hrabrosti postupati po moralnim principima i svojoj savjesti bez obzira na trendove manipuliranog javnog mnijenja.

Temelj je naše civilizacije da je dobro utemeljeno u sebi, a zlo je negacija dobra. Svatko se mora ponašati tako, kako očekuje da se drugi prema njemu ponašaju. Po normama naše civilizacije dobro se nagrađuje, a zlo kažnjava. Bez mržnje i osvete. Zato je i potreban međunarodni sud za ratne zločine u den Haagu. I zato će optuženi morati pred tim sudom polagati račun za sve što su učinili.

A gdje smo u svemu tomu mi?

I mi Hrvati od Subotice do Tivta čvrsto ćemo biti utkani u mirovno rješenje. Razvoj događaja zadnjih dana sjajno potvrđuje politiku DSHV. Mirnim sredstvima ćemo postići ostvarenje naših ciljeva: priznanje našeg statusa i kulturnu autonomiju. I to bez manipulacija, jer Srbi će u Hrvatskoj imati onoliko, koliko ćemo imati mi Hrvati u Republici Srbiji i Republici Crnoj Gori.

Piše : mr. Bela Tonković

U organizaciji stranke DZVM svakog utorka održava se javna tribina pod nazivom „Otvorena vrata“. Na tribini se obrađuju teme iz kulture, povijesti i umjetnosti, nakon čega se od strane članova stranke DZVM priopćavaju aktualnosti iz političkog života i rada.

Tako se na jednom od predavanja govorilo o značaju Katoličke crkve i njezinom utjecaju na kulturu i suživot u Subotici, obrađujući značajne momente iz povijesti Crkve u Hrvata i Crkve u Mađara. Predavanje na ovu temu održao je vlč. Josip Temunović, a njegovo izlaganje o spomeniku Sv. Trojstva kao i o Sv. Trojstvu kao fenomenu uopće, veoma je zainteresiralo posjetitelje.

Na tribini „Otvorena vrata“ održanoj 14. studenog ove godine, upriličen je razgovor sa Mojzes Antalom iz Bajmoka koji je napisao knjigu o povijesnim činjenicama vezanim za dolazak, život i stradanje njemačkog naroda u Bajmoku. Po tko zna koji put, govoreći o knjizi i činjenicama, Mojzes Antal je istakao da se naselje Bajmok po prvi puta u povijesti pominje u vrijeme vladavine mađarskog kralja Matije. Bajmok se intenzivno naseljava 1771. godine, da bi početkom XIX stoljeća pored Hrvata i Mađara u Bajmok bilo doseljeno 23 njemačke obitelji. Bajmok je u biti bilo katoličko naselje sa osam obitelji pravoslavne, te jedanaest obitelji židovske vjere. Točni podaci o prvom popisu stanovništva Bajmoka kao i onima koji su ga naselili nalaze se danas u Temišvaru, rekao je gospodin Mojzes. Godine 1785. osnovana je prva škola i to na tri nastavna jezika: mađarskom, dalmatsko-hrvatskom i njemačkom. Njemačka djeca su više škole pohađala u inozemstvu, te odatle donosili kulturu i napredak, koji su utkali u tadašnji život Bajmočana. Tako su braća Pheipher 1904. godine utemeljila sa Hrvatima prvu nogometnu momčad u Bajmoku.

Pogled kroz „otvorena vrata“

Otvorena je bogata knjižnica. Sve u svemu, Bajmok je imao pored razvijene poljoprivrede, razvijeno zanatstvo i bogat kulturni život.

Prije Drugog svjetskog rata osnovan je Kulturbund koji se bavio njegovanjem kulture, jezika te običaja njemačkog naroda. Njemački je narod imao svoju stranku i svoje političke predstavnike u tadašnjoj državi.

Nakon Drugog svjetskog rata, neposredno po njegovu završetku, veliki je broj autohtonih Nijemaca na različite načine otišao sa ovih područja. Mnogi su i ostali, misleći da im se ništa loše ne može dogoditi, s obzirom da nisu bili učesnici u ratu, ili su pak živjeli u mješovitim brakovima. Međutim, baš su ti ljudi, koji su ostali, doživjeli lagere, progone i smrt. Vrlo mali broj njih je uspio preživjeti. Bili su istjerani iz kuća, a njihove domove su naselili novi došljaci, a imovina im je konfiscirana. Prema riječima g. Mojzesa, još je AVNOJ odlučio da njemački narod mora snositi kolektivnu krivicu i konzekvence zbog posljedica rata, a to je i vrlo temeljno sprovedeno nakon završetka rata.

Tribana je potom nastavljena različitim obavjestima o aktivnostima stranke DZVM koje je iznio dr. Sepsei Csaba, te skupu pročitao obavijest vezanu za smještaj izbjeglica pristiglih u posljednjem izbjegličkom valu. Istakao je da je obavijest dostavljena javnim glasilima, ali je nitko nije objavio, te se upitao kakva je to sloboda medija?

Obzirom da se o ovoj temi govorilo na gradskoj Skupštini, te da su o istoj donešene pravosnažne odluke odbornika, mi priopćenje Predsjedništva stranke DZVM prenosimo u cjelosti:

Dana 13. 11. 1995. godine

Predsjedništvo DZVM je na svojoj sjednici u Bečeju razmatralo najnovije pojedinosti oko trajnog naseljavanja srpskih izbeglica u naselja sa većinskim mađarskim stanovništvom. Na sednici su povodom toga donešeni sljedeći zaključci:

1. Prije dva tjedna došlo je do posjete predstavnika Ministarstva za prostorno planiranje Republike Srbije i predstavnika švicarske humanitarne organizacije.

Posjeta je upriličena u Subotici, Bačkoj Topoli, Malom Idošu i Bečeju, znači u općinama gdje su gradonačelnici predstavnici stranke SVM te gdje su SVM i SPS u zvaničnoj ili nezvaničnoj koaliciji. Ove općine su, u ostalom, i primile najveći broj izbjeglica. Cilj ove posjete je bio da se sagledaju i ispitaju mogućnosti stvaranja uvjeta za trajno naseljavanje izbjeglica.

2. Posjećene općine su po nalogu Ministarstva trebale gostima predočiti sljedeće podatke: tehničku dokumentaciju za već korišćene i novoprojektirane objekte. Podatke o pravu vlasništva nad istima.

3. Stručnjaci pomenute švicarske inistitucije tražili su ovaj sastanak da bi na osnovu uvida na licu mjesta mogli tražiti materijalnu potporu od Viskog komesarijata za izbjeglice, a u cilju privremenog ili trajnog smještaja srpskih izbjeglica.

4. Gradonačelnici, predstavnici SVM- a čute o ovom posjetu. Konstatacija je Predsjedništva DZVM-a da srpska Vlada želi uz pomoć institucija UN-a dovršiti promjenu etničkog sastava naselja sa većinskim mađarskim stanovništvom. To što u zadnja dva tjedna gradonačelnici: Kasza

Jozsef, Turuc Zoltan, Pal Karoly, Huszagh Endre čute o ovom posjetu u principu znači njihovu nezainteresiranost ili nebrigu. Može značiti i to da u stvari podupiru svoje koalicione partnere tj. SPS, a time ujedno i podržavaju namjeru srpske Vlade o naseljavanju izbjeglica sa ciljem izmjene etničke strukture stanovništva. (Postavlja se pitanje po čijoj odluci, po kom pravnom osnovu i čijim novcem se vrši adaptacija starog obdaništa preko puta fabrike HI „Zorka“ u Subotici, a radi smještaja izbjeglica).

5. Predsjedništvo DZVM upućuje molbu pomenutim gradonačelnicima da preispitaju svoju spremnost u omogućavanju nastojanja srpske Vlade za trajno naseljavanje izbjeglica. Šta oni osobno čine da do ovog naseljavanja ne dođe?

6. DZVM će učiniti sve u okviru svojih mogućnosti da o nastaloj situaciji obavijesti Republiku Mađarsku i međunarodne institucije i zamolit će ih da ne dozvole da se sredstva UN koriste u svrhu promjene etničke slike u naseljima sa većinskim mađarskim stanovništvom.

Bečej, 13. 11. 1995.
Predsjedništvo DZVM

Po pročitanoj priopćenju, dr. Sepsei CSaba je isto dopunio tvrdnjom da se adaptacija objekata vrši općinskim novcem, a preko Javnog poduzeća za urbanizam. Do zaključenja ovog broja (14. studenog) nitko se od čelnika stranke SVM nije oglasio po ovom pitanju.

Tekst Priopćenja štampan je na mađarskom jeziku.

Prevod i obrada:

Lidija Molzer

NO COMMENT

PASOŠ PUTOVNICI NE VERUJE

Tretman građana bivše SFRJ na graničnim prelazima preko kojih idu u Hrvatsku ili iz ove Republike dolaze u sadašnju Jugoslaviju, moglo bi se reći, zavisi od ukupne situacije koja se kroji ratom ili mirovnim pregovorima. O tome svedoče brojni Subotičani hrvatske nacionalnosti koji studiraju u Zagrebu, odlaze u posetu rodbini u Hrvatskoj ili putuju poslom. Kada su odnosi pogoršani, ili je pogranična policija loše raspoređena, češći su i slučajevi saslušavanja i „mentalnog“ maltretiranja na graničnim prelazima kod Kelebije i Bačkog Brega. Preko Segedina se, inače, ređe putuje.

Jedan naš sagovornik, student dva puta je imao priliku da bude skinut sa voza po povratku iz Zagreba i da u MUP-u odgovara na pitanja „gde si bio“, zašto si bio“ i „šta si radio među

ustašama?“ U takvom razgovaru jedan njegov kolega proveo je tri sata. Uoči katoličkog Božića i Uskrsa, kažu, „dril je pojačan“.

„Hrvate iz Hrvatske samo pitaju gde idu, dok smo mi zanimljivije zverke“. Uz detaljan pretres, uobičajena su i česta otvaranja i kopiranja pisama. Naravno, nije stalno tako. Letos nije zabeležen, koliko znam, nijedan slučaj, ali kad dođe do „kulminacije“, iz autobusa ili voza se skidaju svi i pretresaju do gaća. Oni koji imaju putovnice deponuju ih na granici i ispunjavaju formulare, a ako nekome nađu i crveni pasoš, oduzimaju ga i zabranjuju ulazak u zemlju“, kaže naš sagovornik. On takođe tvrdi da mu je poznato kako su detaljnim pretresima svaki put podvrgnuti i katolički svećenici, predsednik Demokratskog saveza Hrvata u

Vojvodini Bela Tonković i drugi „viđeniji“ Hrvati, folklorna društva...

Studenti imaju indekse kojima potvrđuju da studiraju u Hrvatskoj, pa je razlog tome što u Jugoslaviju retko dolaze „ekonomske“ (karta košta 100 Dem), a manje „carinske“ prirode. Za ljude koji su vojni obveznici RH ili SRJ i putovanja su komplikovanija, a često prekinuta i neizvodljiva. Tako već odavno putuju uglavnom žene, deca i stariji ljudi, iako i njihov ulazak ili izlazak iz SRJ najčešće zavisi od takozvanog diskrecionog prava policijskih i carinskih vlasti jer uredba ili propis o takvom tretmanu „Srpsko-hrvatskih putnika“ ne postoji.

„Naša Borba“

SA SVIH STRANA...

Logor u Visokim Dečanima

Sredinom listopada Savezno ministarstvo unutrašnjih poslova odgovorilo je na poslaničko pitanje saveznog poslanika Ilije Darmatovića o zatočenicima i njihovoj sudbini u logoru u Visokim Dečanima od 1948-1952. U odgovoru stoji da SMUP „ne poseduje dokumentaciju o postojanju logora u Visokim Dečanima u tom periodu“. Prema SMUP-u, dakle, taj logor nije ni postojao!

Ovo je još jedan pokušaj zataškavanja komunističkih zločina za vrijeme i poslije drugog

svjetskog rata. A bilo ih je i najtežih i mnogo! Da se to ne bi zaboravilo pozivamo čitatelje da prijave podatke o progonu nekomunista poslije 2. sv. rata, o zatvorenima komunističkih logora i političkim zatvorenima na adresu:

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI
Ivana Milutinovića 31,
24000 SUBOTICA.

Novi Pazar, 18. oktobar
1995.g.

ISTINA O SANDŽAKU
OTVORILA JE PUT
RJEŠAVANJU NJEGOVOG STA-
TUSA

„Ono što je najbitnije, svi manje više pravilno shvataju političku situaciju kao i namjere režima i njihove pokušaje da se problemi Sandžaka sve više marginalizuju, jer su svijesni da će pitanje Sandžaka ipak doći na dnevni red i da se ono mora riješiti“, rekao je Azem Hajdarević član Izvršnog odbora i šef Informativnog centra

SDA Sandžaka, na redovnoj konferenciji za novinare u Novom Pazaru. Ovom prilikom Hajdarević je istakao da režim svoje „apetite“ ne prikriva, već plasira svojim kontrolisanim medijima u znaku dezinformacija, navodeći da se u Sandžaku ljudska prava poštuju i da su po evropskim standardima.

Zenica, 19 oktobar 1995.g.

DR HARIS SILAJDŽIĆ: SANDŽAK U FINALNOM UGOVORU O MIRU

Premijer Vlade R BiH dr Haris Silajdžić, nakon sastanka sa šefom posmatračke misije Evropske unije Raulom Sančesom, koji je održan u Zenici, je izjavio:

„Evropska unija i Evropa zabrinuti su za demokratske procese u R BiH. Mi smo spremni da prihvatimo i do sada smo prihvatili sve instrumente kontrole kad je riječ o demokratiji, ljudskim pravima itd. Međutim, ukoliko EU polaže pravo na kontrole demokratije u BiH, isto to bi trebalo da učini u Srbiji i Crnoj Gori. Mi zahtjevamo poštovanje minimuma ljudskih prava kada se radi o Kosovu, Vojvodini i Sandžaku. Što se tiče Sandžaka, gdje žive Bošnjaci, mi kao njihova matična država moramo voditi računa o tome. Ako Beograd formira delegaciju da govori o situaciji u BiH, mi isto tako imamo pravo da tražimo da se u finalni ugovor o miru uključi i situacija u Sandžaku. Onako kako se budu rješila ljudska, demokratska i sva druga prava u BiH tako treba učiniti i u Sandžaku.“

Sjenica, 21. oktobar 1995. g.

LEGALIZACIJA BE- SPRAVNE GRADNJE NA ETNIČKOM PRINCIPU

Kiosci i objekti male privrede bukvalno preko noći su preplavili centar ovog sandžačkog

grada. Vlasnici ovih objekata su građani srpske nacionalnosti, za koje očigledno ne važe zakoni. Da bi opravdali bespravnu izgradnju i reakciju stanovništva, lokalne vlasti donose odluku o legalizovanju ovih objekata. Ovim činom Opštinsko vijeće u Sjenici otvoreno favorizuje građane srpske nacionalnosti ove opštine u kojoj bošnjačko stanovništvo čini većinu.

Novi Pazar, 22. oktobar 1995.g.

SUDBINA OTETIH BOŠNJAKA IZ VOZA 671 U SJEVERINU I DALJE NEPOZ- NATA

Povodom treće godišnjice, još uvijek nerazjašnjene otmice 17 putnika Bošnjaka iz voza br. 671 koja se dogodila u Sjeverinu kod Priboja, Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda oglasilo se saopštenjem za javnost, u kojem stoji:

„Svi dosadašnji apeli i zahtjevi ostali su bez odjeka kao i nastojanja porodica nestalih da otkriju pravu istinu i dođu do bilo kakvog traga o svojim nestalim. Teško je objašnjivo ovakvo ponašanje države u slučaju nestanka svojih građana, u zemlji koja tvrdi da nema nikakve diskriminacije po vjerskoj i nacionalnoj osnovi“.

Tutin, 23. oktobar 1995.g.

OTIMAČINA BOŠNJAČKE IMOVINE

Poreznici s policijom idu od radnje od radnje, čiji su vlasnici Bošnjaci, i pod pretnjom naplaćuju poreze. Bošnjacima, koji ne plate porez, na licu mjesta zatvaraju ili im se oduzima roba.

Aktivnosti srbijanske finansijske policije najizraženije su pazarnim danima u Sandžaku. Tako je u Tutinu policija opkolila i

blokirala pijacu, a srbijanska finansijska policija je oduzimala robu od trgovaca Bošnjaka pri tom napunivši, oduzetom robom, desetak kamiona. Pored robe policija je oduzimala i novac, uglavnom devizni.

Prijepolje, 24. oktobar 1995.g.

HAPŠENJE IZBJEGLICA IZ SREBRENICE U SANDŽAKU

Nakon pada Srebrenice, mnogi Bošnjaci su bježeći pred četničkim hordama pronašli spas u Sandžaku. Međutim, ni tu nisu pronašli mir i bezbjednost.

Naime, 24. oktobra ove godine iz kuće Bukvić Alja iz Prijepolja, naselje Hisardžik, uhapšeni su i odvedeni u Užice mladići - prognanici iz Srebrenice: Omerović Aljo (1963.), Sulejmanović Ekrem (1960.), Krdžić Zuhrijet (1975.g.), Ibišević Mehedin (1976.) i Pitarević Sead (1974.).

Novi Pazar, 25. oktobar 1995.

ČETIRI GODINE OD ODRŽAVANJA REFEREN- DUMA U SANDŽAKU

Na osnovu odluke Muslimanskog nacionalnog vijeća Sandžaka, od 25-27. oktobra 1991. godine, proveden je referendum građana Sandžaka na kome su se građani Sandžaka tajnim glasanjem izjasnili o političkoj i teritorijalnoj autonomiji Sandžaka, na kojem se, od ukupnog broja glasača, 70% pozitivno izjasnilo.

Rezultati ovog Referenduma, odluke Generalne skupštine SDA Sandžaka održane 07. marta 1992. godine da se status Sandžaka mora riješiti uz međunarodne garancije, te odluke Skupštine Sandžaka održane 06. juna 1993.g. bile su osnova za usvajanje „Memoranduma za uspostavljanje specijalnog statusa za Sandžak“ koji je kao zvanični dokument dostavljen

Međunarodnoj mirovnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji, a na zahtjev iste, kao prijedlog optimalnog rješenja statusa Sandžaka i Bošnjaka u njemu.

Strassbour, 25. oktobar 1995.g.
**EVROPSKI PARLAMENT:
BEZUVJETNA POMOĆ IZBJEGLICAMA**

Evropski parlament založio se za slanje brže i bezuvjetne pomoći izbjeglicama iz bivše Jugoslavije. Belgijski liberal Vili de Kler govoreći u ime ostalih članova Evropskog parlamenta istakao je da humanitarna pomoć treba da bude bezuvjetna i teret bi trebalo praktično raspodijeliti među svim donatorima uključujući i Sjedinjene Države.

Oslobođenje, 25. oktobar 1995.g.

**RJEŠENJE PITANJA
SANDŽAKA JEDAN OD USLOVA
POSTIZANJA TRAJNOG
MIRA**

U intervjuu za beogradski list „Naša borba“ ministar vanjskih poslova SR Njemačke Klaus Kinkel, govoreći o politici svoje zemlje u odnosu na prostor bivše Jugoslavije je izjavio:

„Mi se ne smijemo ponašati kao da se ništa nije desilo. Trajan mir će biti moguć tek onda kada se riješi pitanje Sanžaka, Kosova i Vojvodine. Naša politika nije usmjerena protiv onog srpskog naroda koji „mora“ ponovo da nađe svoj put ka Evropi. Pretpostavku za kraj sankcija protiv tzv. Jugoslavije vidimo u konstruktivnom ponašanju srpske strane koja podrazumjeva i priznanje i Hrvatske i Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama.“

Njujork, 26. oktobar 1995.g.
**UKLJUČITI U PREGOVORE
I MNV SANDŽAKA**

Prilikom svoje posjete Americi, predsjednik Predsjedništva R BiH g. Alija Izetbegović, primio je delegaciju Bošnjaka - predstavnika bošnjačkih institucija, organizacija i klubove iz New Yorka i New Jersey-a.

U razgovoru sa predsjednikom Izetbegovićem, politički predstavnik MNV Sandžaka za Ameriku, Esad Salihović izrazio je zahvalnost za sve napore koje Vlada R BiH i on lično čine u cilju rješavanja statusa Bošnjaka Sandžaka.

U svojim političkim aktivnostima na najvišem nivou, prije svega sa nosiocem daljih pregovora Amerikom, g. Izetbegović je ukazao na potrebu da u daljim pregovorima, u delegaciju R BiH bude uključen i dr Sulejman Ugljanin, predsjednik MNV i SDA Sandžaka.

Oktober 1995.g.

**LJUDSKA I GRAĐANSKA
PRAVA U SANDŽAKU -
DODATNI USLOVI ZA SKIDANJE
SANKCIJA TZV. JUGOSLAVIJI**

Tekst rezolucije koji je dat na glasanje američkom Kongresu i Senatu, 29. septembra ove godine, a čiji su potpisnici gospoda Dole i Pressler, sadrži i dodatne restrikcije na prestanak sankcija protiv Srbije i Crne Gore koja sadrži i dvije točke vezane za Sanžak, a to su:

* Posmatrači Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi, drugi posmatrači za ljudska prava, američki i drugi međunarodni zvaničnici za pomoć slobodni su vršiti svoje dužnosti na Kosovu i Srbiji, uključujući Sandžak i Vojvod-

inu i uživati punu saradnju i podršku Srbije i lokalnih vlasti.

*Potpuna građanska ljudska prava su uspostavljena na nesrpsko etničko stanovništvo u Srbiji, uključujući Sandžak i Vojvodinu.

Sjenica, 26. oktobar 1995.g.
**INSTITUCIJE SISTEMA U
SLUŽBI OSTVARIVANJA
POLITIČKOG MONOPOLA**

Režim u Srbiji i Crnoj Gori preko svoje oficijelne stranke - Socijalističke partije Srbije kao i njegovih satelitskih stranaka kao što je Jugoslovenska udružena levica, perfidnim metodama institucija sistema istrajava u svojim nastojanjima delegitimizacije Bošnjaka Sandžaka kao naroda, kao i potiranju njihovih elementarnih političkih interesa.

Potvrda tome je i nezakonita odluka Prinudnog opštinskog vijeća u Sjenici koje planira otvaranje četiri mjesne kancelarije na nivou grada, a što je inače u nadležnosti Skupštine opštine grada. Do sada je, pošto se radi o gradu sa relativno malim brojem stanovnika, sve poslove u svojoj nadležnosti, vršila jedna mjesna kancelarija.

**JICHAK RABIN (1922- 1995)
PUTNIK NA PUTU RAZUMA**

Jichak Rabin rođen je 1922. godine u Jerusalimu. Bivši ratnik, prošle godine je dobio Nobelovu nagradu za mir, zajedno s Jaserom Arafatom.

Ono što je za švedski Komitet predstavljalo djelo značajno da se nagradi ovom glasovitom nagradom, za mladog ekstremistu (i njegove istomišljenike) predstavljalo je izdaju.

Usprkos svemu, više je onih što odbijaju svoj život provoditi u mržnji, ratu i netrpeljivosti.

Razgovor : dr. Csába Sepsei, savezni poslanik, član stranke DZVM

ŠTO TRAŽIMO ZA SEBE, PRIZNAJEMO I DRUGIMA

***Koji su vaši stavovi kao saveznog poslanika u pogledu ljudski prava i prava nacionalnih manjina?**

- Po Ustavu SRJ ovo je zemlja svih njenih građana, a ne samo određenih nacija, te ako garantira sva građanska prava, onda je neizbježno razgovarati i o kolektivnim pravima. Onog momenta kad jedna narodnosna grupa nema sva prava kao većinski narod, to znači da ni pojedinac nema ista prava kao pripadnik većinske nacije. Ako netko ne može svoju djecu školovati na maternjem jeziku, ako nema svoju štampu, radio, televiziju i ako on ne postavlja svoje glavne i odgovorne rukovodioce, ne može da ih bira, to znači da su mu prava uskraćena. Ako polazimo od činjenica da živimo u zemlji gdje samo dvije trećine otprilike 63% Srba i Crnogoraca žive, a ostali nisu Srbi, što znači da su pripadnici drugih narodnosnih grupa, niakako se ne bi smjelo desiti što se u praksi događa. Naime, vodi se računa o srpskim nacionalnim interesima, nasuprot Ustavu gdje je naznačeno da je ovo zemlja svih svojih građana, a što se tiče nacionalnih manjina, tu imam osobno mišljenje da je manjina jedna matematička kategorija, kada je zastupjenost jednog naroda manja od 50%. ja kao pripadnik mađarske nacije u ovoj zemlji, prema ovom kriteriju, pripadam stvarno nacionalnoj manjini. Nisam zbog toga uvrijeđen, jer je to činjenica. Premda znam da u

ovoj zemlji čim se kaže nacionalna manjina, tu se misli na građanina drugog reda. Naime, čuli smo propagandu zadnjih godina da ni jedan Srbin ne može biti nacionalna manjina. Ne shvatam zašto srpski narod mora biti hendikepiran na onim mjestima gdje je u manjini, ako smo rekli da smo ravnopravni građani ove zemlje. Inače, u zadnje vrijeme sve se više koristi terminologija - narodnost ili narodnosna grupa - etnička skupina itd. Riječ narodnost je korištena u bivšim socijalističkim zemljama i mislim da uopće nema svrhe da se koristi termin konstitutivni ili nekonstitutivni narod, ova terminologija u svijetu nije poznata. Zašto je srpski narod u hrvatskoj konstitutivni, a Mađari i Hrvati u ovoj zemlji, gdje žive vjekovima, nisu konstitutivni narodi? A moram reći da ovo nije čak ni u duhu s Ustavom.

***Da li po vama u masovna kršenja ljudskih prava i prava građana spada nesprovođenje denacionalizacije?**

- Prema članu 60 stav 2 Ustava SRJ garantira se privatna svojina građana, ali ovaj se član ne sprovodi kod vraćanja imovine oduzete ljudima nakon Drugog svjetskog rata. Naime, poslije tog rata, masovno su kršena ljudska prava u vidu bespravne konfiskacije imovine. Ja tu ne vidim razloga da se tako oduzeta imovina ne vrati, a u duhu usvojenog Ustava. Smatram da tu o nekoj demokratiji i pravednosti ne možemo niti govoriti, dok se ovo

ne sprovede. Treba izvršiti denacionalizaciju ili da se vrati svakome ono što mu pripada, ili da se izvrši obeštećen je vlasnika ili nasljednika.

*** Kakav koncept autonomije predlaže vaša stranka - DZVM i što se postiglo u dogovaranju oko stvaranja mađarskih škola?**

- Skupština DZVM je još u travnju 1992. godine usvojila koncepciju - što mi u svakodnevnom razgovoru kažemo - trostepenu koncepciju autonomije. Život je u zadnje tri godine donio dosta novoga - nova saznanja, stvorile su se u svijetu neke autonomije, pa je ova praksa pokazala da je trebalo obnoviti i pravno tehnički konkretizirati i tu smo imali veliku pomoć od strane jedne stručne naučne grupe iz Republike Mađarske - konkretno od Ureda za Mađare van granice, koji je sačinio radnu grupu sastavljenu od tri akademika i još nekoliko vrsnih stručnjaka za međunarodno pravo i za ljudska prava. Oni su pregledali tekst našeg koncepta autonomije, dali su na to svoje prijedloge koje je naš savjet pomno pregledao i većinu prijedloga usvojio. pa je tako došlo do novog teksta koji je 11. ožujka 1995. godine Skupština DZVM usvojila. U ovom konceptu je autonomija na persobalnom principu dobila dominantnu ulogu, a suština je da sami Mađari unutar autonomije biraju jedno tijelo - Skupštinu vojvodanskih Mađara gdje svaki Mađar, bez obzira dali živi u mjestu gdje su Mađari u

LJUDI...

većini ili u dijaspori ima pravo da se nađe na spisku, da bude kandidiran kod lokalnih izbora. Podrazumijeva se da bi to tijelo trebalo da raspolaže s raspodjelom dijela poreza koji uplaćuju mađarski poreski obveznici. Dio koji je namijenjen prevashodno za kulturu, školstvo i informiranje. Ovo ne bi bilo nikakvo dodatno opterećenje za ovu državu, nego samo namjensko korištenje sredstava koja su i inače namijenjena za tu svrhu. A što se škola tiče, DZVM je još 1991. godine razradio koncept školstva koji se bazira na školovanju od obdaništa do univerziteta na maternjem jeziku. Mi smatramo ako 300 tisuća Šveđana može imati u Finskoj univerzitet sa 24 katedre i mi bismo to da ostvarimo. Ja mislim da bi ovo mogli ostvariti uz malu pomoć iz inozemstva. Te 1991. godine ovdje je bilo 350.000 Mađara, sad ne znam točan broj, jer ih je puno izbjeglo, ali se nadam da će se vratiti. te da postoje svi uvjeti za ostvarenje jednog takvog univerziteta. Ovaj koncept je praktično kasnije i ugrađen u naš koncept autonomije i smatram da je sazrela situacija da od iduće školske godine ovo uvedemo. Inicijativu formiranja ovih škola trebale su pokrenuti općinske strukture, što nije bilo urađeno. U to vrijeme je formiran SVM i rukovodioci SVM pri općinama ovaj korak nisu poduzeli. Konkretno, predsjednik SO Subotica već 1994. godine rujna mjeseca je dao izjavu lokalnim novinama da je na njega vršen pritisak da ostvari otvaranje mađarskih škola, a on je kao bio protiv toga. Mada mogu reći da smo mi od strane naše odborničke grupe predložili da se pokrene postupak za otvaranje mađarskih škola zasad samo na teritoriju Subotice. Ovo nije prihvaćeno na skupštini, ali kako smo

obaviješteni, ovo će se ponovo staviti na dnevni red naredne skupštine.

***Kako tumačite činjenicu da do sada nije zaživjela redakcija subotičkog radija na hrvatskom jeziku, premda je ovo pitanje više puta stavljano na dnevni red subotičke Skupštine?**

- Trebam reći da se naša odbornička grupa zalagala za formiranje te redakcije barem onoliko koliko i sama odbornička grupa DSHV. Prije dvije godine kad smo donijeli novi Statut grada, od tada su tri jezika u zvaničnoj uporabi u općini Subotica - srpski, mađarski i hrvatski jezik, te iz ovog slijedi da je praktički osnivač Radio Subotice SO Subotica, pa bi shodno tome, u zvaničnoj uporabi morala biti sva tri jezika. Uvođenje redakcije na hrvatskom jeziku treba omogućiti kroz izmjenu Statuta radio Subotice, a što se odugovlači već godinu dana iz meni nepoznatog razloga. Donijet je prijedlog Upravnog odbora SO Subotica da se formiraju redakcije na tri jezika, ali sa jednim urednikom, što se kosi sa samostalnošću rada tih triju redakcija. Kad se u tome

nije uspjelo IO, ili sam predsjednik opštine stavili su pitanje redakcije na hrvatskom jeziku ad acta, čekajući neku novu priliku. Moram reći da je bilo predviđeno da taj novi urednik za sve tri redakcije bude Nemeth Janos, portparol stranke SVM - iz ovoga se vidi da sama lokalna samouprava odugovlači i zataškava ovaj problem, manipulirajući osnivanjem redakcije na hrvatskom jeziku, bez obzira na ponašanje čelnika lokalne samouprave, naši koalicioni partneri, a ujedno i prijatelji mogu računati na naših deset glasova ZA - ukoliko ovo pitanje dođe na dnevni red Skupštine. Jer ono što zahtijevamo za sebe, to s punim pravom priznajemo i drugima.

***Šta vi kao savezni poslanik mislite o prijedlogu Zakona o državljanstvu, putnim ispravama, jeziku i pismu kod izdavanja putnih isprava?**

- Iako sam savezni poslanik, još nisam dobio materijal prijedloga Zakona o državljanstvu i putnim ispravama te ne mogu reći potpuni sud o ovom pitanju. Međutim, kako se može govoriti o putnim ispravama kada se na ovom teritoriju ne zna ni sam status države, pa tako nije potpuno jasan ni status građana, tj. njen državljan. Po meni, u svakom slučaju, putne isprave bi trebale biti izdavane na više jezika i pisma, kao što je to bilo ranije, s obzirom da je stanovništvo višenacionalno.

***Šta kao odbornik subotičke Skupštine odobravate, a šta zamjerate lokalnoj samoupravi?**

-Kada smo kao odbornici ušli u Skupštinu, odbornička grupa DZVM i DSHV imali su solidnu većinu i formirali smo rukovodstvo koje je za vrlo kratko vrijeme pokazalo da je neodgovarajuće. Spoznali smo da ne možemo ispuniti očekivanja naših birača uslijed

LJUDI...

protekcijonizma koji je zavladao dijelom rukovodstva lokalne samouprave. To se posebno očitavalo u komunalnoj sferi, kod povjeravanja poslova javnim poduzećima i izvođačima građevinskih radova, dodjeli poslovnog prostora, posebno se protekcijonizam ogleda kod dodjeljivanja sredstava za održavanje kulturnih i drugih manifestacija, što se ogleda i u tome da sam predsjednik općine iste provjerava samo najprivrženijima. Gazdovanje općinskim parama postaje privilegija samo jedne osobe, a ove pojava je potpuno nepoznata u pravim demokratskim sredinama. Izraz tržišnog privređivanja pod navodnicima, ne može biti privilegija samo pojedinaca. Ovo je ujedno i razlog zbog kojeg je došlo do formiranja SVM-a. Ne vidim mnogo pozitivnog u trošenju općinskog dinara na manifestacije, reprezentacije, posjete raznih ministara, osim isticanja nečije veličine. Nikakve koristi po mom mišljenju od toga do sada nismo imali. Obzirom da priliv sredstava u budžet ne ide po planu, smatram da se skromna sredstva svih građana moraju racionalnije trošiti.

*** Šta mislite o nedavno uvedenoj praksi o usaglašavanju stavova šefova odborničkih grupa prije održavanja skupštinskih sjednica?**

- U načelu smatram da je prethodni sastanak šefova odborničkih grupa dobar, stoga što su od prije izvjesnog vremena skuštinske sjednice kraće, jer se odedeni nesporazumi usaglašavaju i rješavaju već na ovim sastancima. Međutim, negativno je to što većina stranaka u Skupštini na ovaj način postiže konsenzus po nekom pitanju, a većinom su odbornici DZVM-a u opoziciji. Sada dolazi do pojave da odbornička grupa na samoj

skupštinskoj sjednici ukazuje na postojanje nedostataka, ali se naši stavovi i prijedlozi ne odobravaju i ne usvajaju, jer smo u manjini.

*** Da li se dosljedno sprovode donešene odluke od strane Skupštine?**

- U principu da, međutim, posljednjih mjeseci došlo je do velikih propusta koji imaju vitalni značaj po ovaj grad i njegove građane. Na jednoj skupštinskoj sjednici u kolovozu donešena je odluka da lokalna samouprava neće prodavati u bescjenje svoju imovinu, niti može novčano potpomagati trajni smještaj izbjeglih lica, niti će to činiti javna poduzeća čiji je osnivač općina. Sada smo svjedoci da se znatna sredstva iz budžeta općine troše na adaptaciju objekata u kojima se može trajno stanovati, što je u suprotnosti s naprijed navedenom odlukom odbornika Skupštine. Ne znam da li nesprovođenje ove odluke ide sa ili bez znanja rukovodstva općine, ali po mom mišljenju, na ovu pojavu treba reagirati jer nije u skladu s donešenim odlukama.

*** Da li podjele ugrožavaju jedinstvo mađarskog naroda u Vojvodini?**

- Pluralizam je po meni dio demokratskih nastojanja ili strijemljenja i svatko ima pravo na svoje političko opredjeljenje. Izdavanje SVM-a iz stranke DZVM-a ima osobni karakter. Naime, jedan dio rukovodstva DZVM-a i to koji je bio na vodećim položajima u raznim lokalnim samoupravama smatrao je da je već stekao dovoljno sposobnosti u privatništvu i u tzv. tržišnom privređivanju, pa da bi stoga trebali dobijati posebna sredstva iz inozemstva kako bi ojačali svoj kapital. Na taj način bi kroz otvaranje novih radnih mjesta rješavali egzistencijalna pitanja mađarskog stanovništva. Međutim, ova struja u rukovod-

stvu je ostala u manjini, jer je većina smatrala da se može politikom obogatiti, a kasnije to bogatstvo koristiti da bi se politički uzdizala. Mnogi su bili mišljenja da ukoliko neko iz inozemstva želi ulagati kapital, neka to radi poštivajući konkurenciju na tržištu, a ne u cilju favoriziranja i bogaćenja nekoliko mađarskih obitelji. Druga, manja struja rukovodstva, bila je ona oko dotadašnjeg potpredsjednika stranke DZVM-a koji je prisvojio golemi dio novca namjenjen humanitarnoj pomoći, a koji je bio poslat Mađarima u Vojvodini iz cijelog svijeta. Ove dvije struje koje politički nisu imale ništa zajedničko poslije naše Skupštine su se udružile i tako je nastao SVM. Znači, ni jedni ni drugi nisu htjeli kontrolu nad potrošenim sredstvima, nisu dali uvid pošto su prodavane nekretnine i imovina općine, uvid u podjelu poslovnih prostora i kadrovskih stanova. Koristeći ugled DZVM-a i položaj u lokalnim upravama, izdavane su dozvole od strane UNPROFOR-a raznim privatnim poduzećima koja su na ovaj način u inozemstvu stvorila monopol, a na domaćem tržištu su se bogatila. Do ovog cjelokupnog saznanja smo došli na Skupštini DZVM-a održanoj u ožujku 1994. godine, nakon čega je izabrano i novo rukovodstvo, dok su oni koji su se izdvojili osnovali SVM prvo kao interesnu organizaciju koja je vrlo brzo prerasla u političku. Smatram da sam mađarski narod nije podijeljen, već su samo podijeljeni političari. Međutim, stranke DZVM i SVM nisu ideološki podijeljene, Stranka DZVM je od strane SVM optužena da je komunističkog opredjeljenja, a oni sami su u zvaničnoj koaliciji s SPS-om u Bačkoj Topoli, Malom Idošu i Bečeju, a nezvanično i u Subotici.

***Zašto se adaptacija mađarskog kulturnog društva Nepkör javlja kao kamen spoticanja između dvije stranke?**

- Osobno podržavam adaptaciju Nepköra, jer je zgrada u zadnje vrijeme bila u vrlo lošem stanju, međutim, pitanje adaptacije nije pitanje između dvije stranke, već suprotni interesi lokalne samouprave i DZVM-a iako je točna činjenica da je sama lokalna samouprava sebe poistovjetila sa strankom SVM, mi smo glasali za odobrenje sredstava za adaptaciju, ali početna je cifra tijekom dve godine davno premašila, a radovi nikako da se okončaju. Smatram da u tome nema ničeg lošeg, što želimo znati na šta i koliko se sredstava iz opštinskih sredstava dosad utrošilo na adaptaciju. Već

od početka nam se nije sviđala činjenica da nedostaje točno odeden rok i dinamika izvođenja radova, da sam izvođač „Panograd“ sam plaća nadzornog organa, što znači da je sam i praktično bez kontrole i nadzora. Nadalje, naknadni i dodatni radovi tri puta premašuju odobrena sredstva za adaptaciju. Mislim da je prvo pitanje: Kako se općinska sredstva troše, a želimo znati i to kako je prošla licitacija, kojom dinamikom se radovi odvijaju, te da li se izvođaču naplaćuju penali za nepoštivanje rokova. Znamo samo toliko da su na licitaciji za izvođača bile tri ponude, a kad smo tražili privremeni obračun, naš zahtjev nije usvojen. Tu je do izražaja došlo dogovaranje odborničkih grupa, jer ovaj naš zahtjev ostale odborničke grupe

nisu prihvatile, te smo u zahtjevu ostali usamljeni. Međutim, pošto smo suviše bili glasni, sam predsjednik općine dao je nalog da se izradi izvještaj o adaptaciji Nepkör-a. Pitam se samo zašto se rukovodstvo lokalne samouprave vrijeđa kad se netko usudi pitati za trošenje budžetskih sredstava - a posebice za dodjelu kadrovskih stanova ili nedaj Bože, poslovnih prostora. Mogu samo konstatirati da u lokalnoj samoupravi ne postoji adekvatna kontrola trošenja sredstava, jer bi u protivnom normalno bilo da se kroz izvještaje troškovi kao i prihodi prezentiraju odbornicima.

Sándor Molzer

Jevrem Brković, crnogorski književnik i disident u izbjeglištvu

PRIVATNI RAT PROGNAVANOG DUKLJANINA

*** Koliko ste dugo u Zagrebu i kako ste se ovdje snašli?**

- Tri i pol sam godine ovdje u Zagrebu. U Zagrebu sam kao u svom gradu. Meni je to divno, kao među pravim prijateljima, ali je emigrant teško biti čak i među prijateljima. Biti pisac u emigraciji, koji se u jednom trenutku tako jasno opredjelio protiv rata, pogotovo protiv agresora srpsko - crnogorskog na Hrvatsku i BiH, jest to velika moralna uzdanica pred samim sobom, moralni čin, ali je to teško, jer strada vaša porodica, svi koji nose vaše prezime. Recimo u Crnoj Gori, jednog su mi sina hapsili, drugog su mi pretukli, dvanaest pozvijenih barskih policajaca ga je tuklo samo

zato što je moj sin. No sve su oni prebrodili i danas ih više nitko ne zlostavlja, danas su oni velika jedna činjenica, članovi Liberalnog saveza Crne Gore, a to je najjača crnogorska stranka. Danas se situacija u Crnoj Gori toliko promijenila da ovog trenutka kada bi ta pučistička vlast, kad bi Miloševićeve marionete: Bulatović, Đukanović, Žižić i drugi, dozvolili da se raspiše referendum, svenarodni referendum u Crnoj Gori, gde bi na referendum izišli Crnogorci, Muslimani, Hrvati, Albanci i svi drugi, više nema sumnje, mi bismo pobijedili i izvojevali mirnim putem, što se kaže, suverenu i samostalnu Crnu Goru. Ali, Milošević i nje-

gove marionete i pučistički vazali u Crnoj Gori to ne dozvoljavaju, jer onog trenutka kad Srbija ostane, odnosno taj koncept tobožnje Jugoslavije, odnosno koncept Velike Srbije, kad ostane bez Crne Gore, kad se Crna Gora izvuče iz čeljusti Velike Srbije, Velike Srbije nema.

*** Posljednjih godina objavili ste dosta knjiga. Koje su to knjige i o čemu se tu radi?**

- To je ono što mi se omogućilo ovdje u Zagrebu, u Hrvatskoj. Ja sam član Društva hrvatskih književnika još od prije rata, jer je iz hrvatskog PEN-a nastao i današnji priznati i svjetski priznati crnogorski PEN čiji sam ja bio prvi potpredsjednik. Objavio sam prvi

LJUDI...

u Europi knjigu koja se zove „Prljavi rat“, knjigu o ovom strašnom ratu, o ovom ratu najprljavijem od svih ratova. To je bilo u travnju 1992., zatim je započeto izdavanje mojih izabranih djela u šest svezaka i već su dva svezaka objavljena. To je roman, takozvana Biblija Montenegristva, Dukljanstva, Crnogorstva „Monigreni“, zatim izbor iz poezije, koji je ogroman, zatim slijedi drugi roman „Kamenštarci“, zatim dva romana, pa izbor iz mojih polemika. To je šest svezaka, a to je ono najnužnije. Međutim, ako bude sreće i netko bude do te mjere zainteresiran, onda bi moja sabrana djela iznosila dvadeset i nešto svezaka. Radujem se kao pisac i čovjek što sada moji romani počinju ulaziti u svijet, osvajati čitatelje u Njemačkoj, Mađarskoj, Australiji... Moj roman „Pantelej na drijenu“ rasprodan je u Njemačkoj, sad ide drugo izdanje, u Mađarskoj izlazi taj isti roman i još „Kneževi ljudi“ i taj isti roman u Australiji. Jedno hrvatsko izdavačko poduzeće se zainteresiralo za to i za nekoliko mjeseci izaći će mi knjiga „Kneževi ljudi“ na engleskom jeziku u Australiji.

* Svojim polemičkim knjigama stekli ste, vjerujem, dosta neprijatelja u Crnoj Gori i Srbiji jer ste izravno napali vladajuću oligarhiju.

- Ja sam vjerojatno najomraženiji živi pisac u Crnoj Gori i Srbiji, zapravo u Crnoj Gori kod jednog malog broja Crnogoraca, od onih prosrpskih Crnogoraca, od onih režimskih Crnogoraca, od onih srpskih slugu, čiji su i očevi bili srpske slugu. Znae, to sluganstvo ide s kojena na koljeno i naravno u Srbiji, ne kod svih, ali ipak kod većine srpskog naroda, koji je odavno zahvaćen mitomanstvom, kosovskim mitomanstvom, srpskim mitomanstvom, epskim mitomanstvom i ja sam

tamo omražen jer sam govorio istinu, jer sam svijetu pokazivao kuda nas sve skupa vodi srpska mitomanija i što znači vidovdanski mit, što je to kosovski mit, što znači ta užasna srpska varijanta nebeskog srpstva, po jednom užasno mračnom srpskom pjesniku iz tridesetih godina - Miciću.

„I Bog je Srbin, a oko Boga tamo na nebesima sjede sve mali anđelčići Srbi“. Znači, pjesnici su ovaj rat već desetljećima pripremali. Nije zaludu jedan srpski minorni pjesnik, mislim da se zove Petar Pajić, pjevao: „Leže Srbi pored drumu, iz glave im nikla šuma, leže Srbi ko balvani, što preklani, što zaklani.“ Branislav Petrović darovit je srpski pjesnik, ali je izravno pozivao na genocid, na juriš na Europu. Njegova pjesma „Nacrt za evropsku istoriju“ je praktično scenarij za ovaj rat i za sve zločine: Tamo ženama vade iz utrobe djecu, ubacuju mačiče i kučiče. To je pakao. I ne samo to, srpski pjesnici u Bosni, srpski pjesnici u Hrvatskoj, nažalost, jedan Zdravko Krstanović, jedan miran čovjek, sada je u Srbiji. Tamo je pobjegao i ima veliki stan u Beogradu, što mu i njegove

kolege tamo preko novina prigovaraju, i piše tako otrovne tekstove u NIN-u. Ali, što sam se iznenadio prije nekoliko dana, zapravo sam prije desetak dana sreo u Esplanadi neke Crnogorce, časne Crnogorce, koji su došli na onaj skup Erasmus Gilda i s nekim Srbima iz Beograda, također časnim intelektualcima, koji daju kakav takav otpor i kažu mi, što je neshvatljivo, da Rajko Petrov Nogo, darovit pjesnik i Gojko Đogo idu u pratnji monstruma koji se zove Jakov Grobarov, inače pravo mu je ime Miladin Kovačević, iz Mostara, jedan klošar koji je decenijama živio od dobrovoljnih priloga pjesnika. Oni idu sada, ovih dana, ove noći, oni idu po kavanama beogradskim, pronalaze mlade Srbe pobjegle iz Bosne, odmah ih predaju vojnoj policiji i vraćaju u Bosnu, eto, da se bore protiv Hrvata i Muslimana, protiv Bošnjaka. Eto do čega je došao srpski pjesnik ovog trenutka. To je tragično.

*Srbi u Crnoj Gori koji se smatraju Srbima su u manjini, ali su ipak uspjeli ostvariti vlast. Kako to?

- Oni nisu uspjeli ostvariti svoju vlast. Po popisu iz 1989. godine koji je izvršen pod strašnom presijom tzv. AB revolucije, a to zapravo bio mas pokret Miloševićev, velikosrpski pokret i u tom popisu gdje su sva sredstva upotrebljena, od policijskih, vojnih, do sredstava izvješćivanja, radija, televizije, novina, da se Crnogorci ne bi pisali Crnogorcima, u jednom sam trenutku pomislio, ja sam još bio tamo, da i zec u gori, kad bi umio čitati, ne bi se smio izjasniti Crnogorcem. Međutim, pod takvom presijom i represijom, pod takvom torturom, od ukupnog stanovništva u Crnoj Gori, kao nacionalno opredjeljeni Crnogorci, s crnogorskim jezikom - kao nazivom jezika, izjasnilo se 63,8%,

LJUDI...

uz 18% Muslimana, 6% Hrvata, 12% Albanaca i svega 7,8% prosrpskih Crnogoraca - a to je onaj Srbin Crnogorac sa zadrškom,, Srbin iz Crne Gore, takozvanih Srbocrnogoraca ili Crnosrba. Prema tome, oni nisu nama nikakva opasnost, nama je opasnost službena Socijalistička partija, režimska vladajuća stranka, koju vodi Bulatović, kao i Srbi koje vodi Milošević u Srbiji. To je samo jedan ogranak Miloševićeve stranke, iako se oni zovu DPS, oni su opasnost i izravno su pod Miloševićem, oni su njegove sluga, oni su njegovi vazali za Crnu Goru, a tu je 63.000 srpskih vojnika u Crnoj Gori. Ne bi ti vojnici bili opasnost da nema te vladajuće srpske stranke, koja je jednostavno sluga Miloševićeve stranke i režima Miloševićevog. Daj Bože da se sve u Crnoj Gori završi mirnim putem, da se srpska vojska povuče, jer će to jednog dana ipak morati, već brodove u Boki režu, to je sve već dotrajalo. Ali, mislim da Crna Gora ovog trenutka ne može ništa poduzeti, da poduzme neku pobunu, ne bi bilo realno, da se vojnički obračuna s njima. Crna Gora to još ne može. Da, još nešto. Ova Bulatovićeva partija koja se zove DPS, Demokratska partija socijalista - to je najgluplje ime partije: nit su demokrati, nit su socijalisti, ali tako se zovu. To je najgluplje ime partije u Europi.

***Vidite li neki izlaz u bliskoj budućnosti?**

- - Ja mislim na urušavanje Miloševićevog režima u Srbiji, te velikosrpske ideje i mislim da nismo daleko od građanskog rata u Srbiji, jer do toga ipak

mora doći. Crna Gora će tu imati priliku, jer su narasle ogromne snage u Makedoniji, Kosovu, u Bosni, Bosanska armija i HVO danas su vrlo ozbiljne formacije, da ne govorim o Hrvatskoj vojsci.

*** Što ako doista dođe do građanskog rata u Srbiji?**

- To će biti šansa da se Crna Gora jednostavno izvuče, jer Srbi su svjesni, oni to znaju, da nikada neće imati oslonca u Crnoj Gori, čak i kod onih Crnogoraca koji u ovom trenutku navijaju za njih i koji prosrpski osjećaju, a to je poistovjećenje pravoslavlja, vjere i nacije. To su uglavnom stari ljudi. Kod mladih ljudi nema problema. Mladi ljudi su za Liberalni savez Crne Gore i oni su uz našu opciju i kad je potrebno, spremni su i ginuti za Crnu Goru. Crna Gora će se izvući, naravno, ako Bosna ostane jedinstvena, ako Hrvatska oslobodi svoje teritorije. To će pogodovati Crnoj Gori, jer i Hrvatskoj je u velikom interesu da ima prijatelja na jugu, a Crna Gora, ona prava Crna Gora, ona narodna Crna Gora, za kakvu se ja zalažem i ne samo ja, nego i veliki broj crnogorskih intelektualaca, može biti samo prijateljska prema Republici Hrvatskoj.

*** Srbi imaju, koliko je poznato, apetite i na crnogorsko i na hrvatsko more. Kako će se to riješiti?**

-Što se tiče apetita prema hrvatskom moru, oni su se tu oprostili. Njima su još tu jedini apetiti ostali prema crnogorskom moru, ali desetog siječnja 1989. godine pučistička banda je bukvalno srušila Crnu Goru kao AB revolucija, a 14. siječnja, sva je Crna Gora po kafićima, kavan-

ama (mladići crnogorsaki) zapjevala: "Nikad neće Crna Gora bit obala srpskog mora". Ja sam uvjeren da oni nikada neće doživjeti crnogorsko more kao svoje i da se Crnogorci neće dati. Usto, postoji, na sreću nas Crnogoraca, pa i Hrvata, jedna velika činjenica, a to je da je još Petar Veliki, koji je stvorio Rusiju, koji je okrenuo Veliku Rusiju ka Europi, otrgnuo iz čeljusti Azije i u ruskom mentalitetu pokušao da „demfuje“ ono azijsko, ono najgorje, u trinaestoj točki svoga testamenta izjavio da Rusija nikada neće biti velika sila dok ne iziđe na Adriatičko more (Jadransko more), a misli se na Kotor i smijer Subotica, Beograd, Kotor. Međutim, neće svijet, neće Amerika, neće ni Francuska u krajnjem slučaju, ni Engleska ni Njemačka, neće nitko Ruse na jadrano, jer Srbi na Jadranu, to su sutra Rusi na Jadranu. To je činjenica koja će pomoći Crnogorcima da sačuvaju svoj identitet, državni, povijesni i nacionalni.

***Planovi: što radite sada? Na čemu?**

- Radim iz dana u dan, što se kaže, iz časa u čas i to me psihički održalo uz najbolji tretman u Hrvatskoj. Iz dana u dan radim na dnevniku prognanog Dukljanina, a ovo je već treća knjiga i zvat će se „Dnevnik prognanog Dukljanina“. Ponekad napišem i pokoju pjesmu, jednog dana će izaći zbirka pjesama, također prognanog Dukljanina.

Vladimir Reinhfer

Manjine kod naših susjeda: Mađarska

Razgovor s predsjednikom Zemaljske samouprave Hrvata dr. Mijom Karagićem

Prošlog tjedna Vas je primio ministar financija Lajos Bokros, a sada predsjednik Republike Arpad Göncz. Ministar financija je to učinio prvi put, a predsjednik Göncz je već i prije razgovarao s čelnicima Zemaljskih samouprava. O čemu ste pregovarali?

- Glavna tema razgovora bila su dosadašnja iskustva djelovanja manjinskih samouprava. Budući da se radi o novom i „mladom“ manjinskom sustavu, ni iskustva ne mogu biti naročito bogata. Moramo priznati da je na startu bilo kojeg novog modela teško, da je to razdoblje prilagođavanja i učenja kako za nas, tako i za nadležne organe, ali se i za ovo kratko vrijeme pokazalo da dobro koncipiran i izmišljen samoupravni model - važan dio demokratskog društva - samo onda može funkcionirati ako dobije odgovarajuću pravnu i financijsku podršku. Manjinski je samoupravni sustav važan dio mađarske demokracije, ali ako se za rad naših samouprava ne osiguraju radni uvjeti, prave garancije i odgovarajuća materijalna sredstva, onda se dovodi u pitanje iskrenost ove demokracije, odnosno odgovornih ljudi, te institucija i raznih ureda. Ne treba zaboraviti da Hrvati u Mađarskoj imaju od svačega samo pojednu stvar: Imamo jednu zemaljsku samoupravu, jedan tjednik, jedno kazalište,

jedan institut. I ako od toga nešto prestane djelovati, onda je situacija alarmantna i opasna za našu budućnost. Znam da je država u veoma teškoj gospodarskoj situaciji, ali manjinski se odnosi i zbog diplomatskih i međudržavnih odnosa moraju držati važnim društvenim i političkim pitanjem. Ovo pitanje, odnosno manjinski život, uvijek mora uživati prioritete i duh pozitivne diskriminacije. Većinska nacija mora naviknuti na toleranciju, na priznanje i vrednovanje onoga što je drugačije i različito. Vodeći se političari tek sada suočavaju sa složenim problemom manjine, posebice da prigodom pristupa manjini treba evidentirati povijesni razvoj i kulturne posebnosti date manjine. Danas su ljudska prava strogo povezana s manjinskim pravima.

*U čemu se vide najveće poteškoće efikasnog djelovanja hrvatskih samouprava?

- Na mnogim se mjestima manjinske samouprave tretiraju kao nešto sporedno i nevažno. Tako izgleda da se Zakon o zaštiti manjina ne odnosi podjednako na svakoga i u svakoj situaciji. Ja sam ovaj zakon nazvao „predulaznim“ zakonom, što znači ako nemamo nikakvih zahtjeva, onda će ga pustiti unutra, ako pak imamo, onda su nam vrata zatvorena. Nije riješen odnos manjinskih i mjesnih samouprava, često puta

se ne sprovode čak ni Vladine naredbe (npr. manjinske samouprave još ni danas nisu dobile obećani novac za imovinu). Uvijek smo u zakašnjenju. U nacrtu državnog proračuna za 1996. godinu za djelovanje zemaljskih manjinskih samouprava predviđeno je 193. milijuna forinti, što nije dovoljno ni za osnovne funkcije. Predsjednici Zemaljskih samouprava traže oko 350 milijuna forinti.

* Kako su na ovaj zahtjev reagirali gospoda Göncz i Bokros?

- Nisu nas hrabрили. Prema njima, fond za manjine se naredne godine najvjerojatnije neće povećavati. Ali postoji mogućnost da se unutar ovog fonda izvrši jedna racionalna pregrupacija novca, jer prvenstvo moraju dobiti manjinske samouprave.

*Spomenuli ste i povoljnu manjinsku klimu u mađarskom društvu?

- Mišljenja sam da mađarska javnost skoro ništa ne zna o manjinama u našoj domovini. Puno više se zna o manjinama u susjednim zemljama. Nismo paraziti društva, odjeveni u šarenu nošnju koji samo plešemo i pjevamo, već istodobno obogaćujemo ne samo opću hrvatsku, već isto tako i mađarsku kulturu. Tko od pripadnika većinske nacije zna za naše književnike, znanstvenike, športaše? Sve doklegod javnost

LJUDI...

ne upozna povijest i kulturu Hrvata i ostalih nacionalnosti, ne možemo govoriti o pozitivnoj manjinskoj klimi u našem društvu. U tome bi važnu ulogu imali mađarski školski programi, medijska sredstva koja se samo periferno bave s domaćim manjinama.

***Zakon o manjinama nas štiti.**

- Otkrivene su - ne samo u ovom zakonu - pravne pukotine, pa smo stoga predložili da se na temelju dovoljno iskustva Zakon prilagodi. U tome postoji suglasnost između predstavnika vladinih organa i čelnika manjinskih samouprava. Dijalog će se između nas nastaviti, jer obostrani je interes da manjinske samouprave ojačaju i zauzmu svoje mjesto u političkom i pravnom životu Mađarske. Hrvatske su samouprave prema manjinskom izbornom zakonu legitimna i ravnopravna tijela, pravna lica koja mogu zastupati osobna i kolektivna prava Hrvata u svome mjestu. Za ovo imaju političku kompetenciju, ne govoreći o moralnoj dužnosti prema onima koji su svojim glasovima pridonijeli učvršćivanju pozicija manjinskog čovjeka i utemeljenju naših samouprava. razumljivo je da su pripadnici manjine uvijek nestrpljivi, ali ako nam svaki zastupnik u svome mjestu jasno i odlučno artikulira naše interese, ako pošteno i korektno pristupimo jedno drugom, mora biti bolje. Samoupravni je sustav i model dobar samo ako ga u mađarskom političkom društvenom životu moramo stabilizirati.

M. Dekić

Gospodin Ivan Pénczes, biskup Subotičke biskupije boravio je nedavno u Rimu gdje se, skupa s ostalim biskupima iz zemalja nastalih od bivše SFRJ sastao sa Svetim ocem. O tom susretu, o životu Katoličke crkve na našem prostoru i o svom viđenju situacije u kojoj se nalaze i vjernici i Crkva, za naš list kaže:

- Najprije moram reći da je izravan susret sa Svetim ocem i vrijeme provedeno s njim, ono najvažnije što sam - barem ja - doživio. Jer, mogao je Sveti otac razaslati pisma ili encikliku, koju bismo mi po biskupijama čitali, no značaj žive riječi i izravnog susreta ne može ništa nadomjestiti. Jer, kada bi čovjek mogao sve sam, onda ne bi bilo potrebe ni gradnje crkava, ni svećenika, ni okupljanja, nego bi svatko molio sam za sebe. Zajedništvo i živa riječ su ono što najviše privlači i najdublje ostaje u ljudima. Tako je i na terenu : U župama gdje je stalno prisutan svećenik, ima više vjerskog i duhovnog života, nego u župama koje svećenik samo povremeno posjećuje. Mi jesmo za mise preko radija i televizije, ali ne za zdrave, već za bolesne ljude koji nisu u mogućnosti doći u crkvu. I zbog svega ovoga, veliki je značaj našeg susreta sa Svetim ocem, jer premda je jedan dan malo vremena, ipak, sam susret s Njim - nadmašio je sve ono što smo mi do sada radili, jer, ovdje je vladao osjećaj povezanosti s kršćanima cijelog svijata, a i sam je Sveti otac obećao da će sve učiniti kako bi pomogao i u duhovnom i u materijalnom smislu najprije vjernicima koji su u ovom ratu duševno ranjeni, a onda dakako, i u obnavljanju sakralnih objekata koji su devastirani. I kad ja sada obilazim naše župe i govorim svećenicima i vjernicima, mnogo je drugačije, nego da im govorim o onome što sam pročitao iz pisma. Ovo je

- rekao bih - kao piti vodu iz samog izvora.

*** O čemu se razgovaralo prilikom susreta ?**

- Na susretu su bili biskupi iz pet republika (Slovenija, Hrvatska, BiH, Srbija, Crna Gora i Makedonija) i svatko je iznio svoje viđenje, a Sveti je otac naglasio da ustrajemo na putu Evanđelja, bez obzira na pojedine događaje i ono što se događa i ono što se može dogoditi. Bit naših razgovora i pouka, koje smo primili, svodi se na potrebu zajedničkog života. Ja sam izrazio mišljenje svih naših ljudi i svoj izvještaj zaključio tvrdnjom da mi hoćemo i želimo živjeti ovdje zajedno sa svim narodima i to je imperativ i današnjice, tako je bilo i prije, a tako ćemo željeti i ubuduće, jer mi volimo svoj rodni kraj, kraj gdje počivaju i naši preci. A poruka svetog oca jest da se uvijek izlazi u susret drugima, bez obzira na prilike koje nisu uvijek najbolje i najljepše.

*** O čemu ste Vi govorili?**

- Ja sam pokušao iznijeti prije svega lijepu primjere - recimo kada smo zajedno sa SPC u Senti blagoslovili ekumensku kapelu, ili kad smo u subotičkoj bolnici obnovili kapelicu (1990.) - to je također ekumenska kapela. Svakako da se ima još puno toga učiniti - i na susretima svećenika različitih konfesija - ne samo kad je ekumenska osmina, nego i drugim prilikama. Dakle, ekumenizam u kojem nećemo biti jedna crkva po upravljanju, već ekumenizam kakav se živi već sada - kad oni dođu kod nas ili mi odemo kod njih. Mislim da je Sveti otac govorio u tom smislu i da u tome želi da nas usmjeri i učvrsti.

*** Kakav je vjerski život u vašoj biskupiji i s kojim se problemima susrećete?**

- Mislim da vam je poznato da sam u dva navrata pisao Okružnicu i u toj Okružnici je bilo

RAZGOVOR S POVODOM:

Ivan Penzeš, biskup Subotičke biskupije

BUDUĆNOST VIDIM SVJETLIJOM...

pismo baš u vezi iseljavanja - Ja sam ljude poticao da ostanu ovdje i da se ne plaše. No, to se nikada ne može dovoljno protumačiti čovjeku koji nije u životu pravi kršćanin. Nije dovoljno da netko samo pohlađa nedjeljnu svetu Misu, jer da bi čovjek ostao ovdje i podnio sva iskušenja i teret - koji, u ostalom, svi mi podnosimo, potreban je dakako jedan viši stupanj kršćanskog života, da se te prilike prebrode. A tu svećenici mogu i moraju odigrati veliku ulogu. Ne toliko možda riječima, u smislu da nekoga odgovaraju od toga da krene na put, jer kad netko krene, onda ga je teško zaustaviti, bez obzira kojoj naciji pripada. To je velika odgovornost - ali što svećenik bolje obavlja svoju dužnost, a to znači - daje onu pravu evanđeosku hranu koja čovjeka pretvara u djetę Božje, onda će taj čovjek moći zrelo prosuditi svaki trenutak i imat će mnogo više hrabrosti u sebi.

Ohrabrenja, koja smo dobili od Svetog oca, sigurno su puno više no što smo možda i svjesni u ovom trenutku. Isto tako, svećenici ih moraju predati ljudima, da poruke Svetog oca uđu u svijest ljudi... Jer, nikad ne znamo da li će biti bolje onima koji su otišli ili onima koji su ostali. Na neki način, čovjek svugdje nosi sebe. Neki se ljudi snađu, a sigurno je da ima dosta onih koji nikada ne dosegnu pravu sreću i mir, bez obzira na novac i bogatstvo koje steknu. Uvijek

će im nedostajati ono što imamo mi ovdje: osjećaj da su kod kuće. Pa i ako nismo toliko bogati, mi smo svoji. Jer radost zajedništva i pripadanja je mnogo jača nego sve ono blago koje se može zaraditi u svijetu. Uostalom, samo rijetki uspjevaju da se obogate materijalno.

Teško je opisati šta je zapravo to što nekoga ovdje može zadržati. Vjerujem da je to zreli kršćanski duh. Teškoća ima uvijek u životu, ne samo za vrijeme rata. I u miru je bilo slučajeva da je svećenik ubijen ili da je provaljeno u crkvu, samo onda nije bilo ovakvo stanje. Sada ljudi te događaje vrednuju posebnim mjerama i pred njih stavljaju drugojačije predznake. Ja sam mnogo skloniji tvrdnji da su sve to pojave koje život nosi sobom i da ne smijemo

padati ni pod kakav utjecaj. Ako u sebi imamo Kristovu dobrotu, onda ćemo pobijediti. Krist je umro za sve nas. Mislim da je u biti onoga što nam poručuje Sveti otac baš to: kakve god bile poteškoće, ostanimo na pravom putu i slijedimo Krista Gospodina. Tako ćemo i u teškoćama posjedovati onu radost koju može imati pravi kršćanin koji svoj život usmjerava prema vječnoj sreći. Dakako da nam smetaju poteškoće što imamo malo radnika u vinogradu Gospodnjem, jer tamo gdje nisu prisutni svećenici, tamo je mnogo teže. Svećenik bi trebao biti stalno prisutan, da ljudi imaju osjećaj kako je on svugdje s njima, svugdje i u svakoj kući. A to se može samo ako je zdrava cijela zajednica. Ja vjerujem da mi možemo ispuniti tri zadatka koja se postavljaju i pred biskupe i pred svećenike: prvi - navještanje Božje riječi, drugi - posvećivanje i treći zadatak je upravljanje, što je uglavnom najteži

zadatak i za svećenike i za biskupa, jednostavno organizirati Crkvu, članstvo, održavati kontakte, veze, pojačavati zajedništvo... To od nas traži i Sveti otac, i ako se ova tri zadatka ispune, onda se ne treba ničega plašiti.

* Kako se boriti protivu sile, protivu onih koji u mnogim našim župama ne dozvoljavaju da se u crkvama slavi sveta Misa, niti da se vjernici okupljaju? Samo trpljenje i Božja riječ očigledno ne vrijede puno on-

LJUDI...

očigledno ne vrijede puno onome tko se ne boji Boga već batina.

- U našoj biskupiji ima oko 350 tisuća vjernika - 116 župa i negdje oko stotinu svećenika i dakako da ne mogu svake godine obići sve njih, ali ona mjesta gdje se jave poteškoće običem više puta. Nekoliko počinitelaca je uhvaćeno, jedan je čak uhvaćen na djelu, ali želio bih reći da je nama uvijek polazište Sveto pismo, jer je Bog uvijek s onima koji umiju ljubiti unatoč svim poteškoćama. U tim mjestima održim i Misu za narod, bez obzira što nije bila predviđena kalendarom. Bez takvih pažnji i brige za narod, samo bismo povećavali napetost koja već vlada u ljudima. Na žalost, ne može se sve riješiti ljudski - brigom i lijepim riječima - vidite i sami ovaj atentat na gospodina Rabina... Jer poteškoće se ponekad javljaju i u miru i kad bismo znali gdje ćemo pasti, onda ne bismo tamo išli.

*** Možda je bolje da ne znamo...**

- Ali ako svakog dana prikažemo Gospodinu sav svoj dan i molimo da nam da snagu da možemo ići naprijed, onda se sve može riješiti.

*** Ponekad čujem da ljudi kažu: sve je to zbog našeg vjerskog učenja „ljubi bližnjeg svog“. Oni nas napadaju i uništavaju, a mi im ne odgovaramo, jer bi to bilo protivno našoj vjeri...**

- To me podsjeća i na vrijeme prije ovog rata: od vjernika sam ponekad čuo kako : „meni ništa ne uspjeva, a onom tamo bezbožniku sve polazi za rukom“... U Svetom pismu se - da parafraziram - kaže kako Bog šiba sina kojeg ljubi, mislim da je tu stvarno velika tajna milosnog života i misterija Crkve ... Oni vjernici koji tako postavljaju stvari očito još nisu došli do stupnja da

se mogu ubrojiti među zrele, odrasle kršćane. Jer, može netko ići redovno u crkvu, može moliti svaki dan, a ipak negdje u dnu svog srca i duše ostaje sebičan i ne predaje se potpuno. Ne možemo biti fariseji koji pozivaju Boga na odgovornost zato što već sad i odmah ne dobijaju sve što misle da su zaslužili. Kao u mentalitetu potrošača: za svojih recimo sto dinara u trgovini dobijem to i to...

*** A šta sa politikom koja zlorabi vjerske osjećaja naroda, ili još gore, vjersku neprosvjećenost i neukost, da bi u krivom svjetlu predstavila drugu Crkvu i njezine vjernike?**

- Moram reći da su promjene koje su nastale nakon 1989. kada sam postao biskup, i kasnije 1990. godine donijele i neke bolje novine i promjene no što je to bilo ranije. U crkvu dolaze vjernici svih profesija, no njihov se broj povećao tek za nekih šest do deset procenata. Ali, da se vratim na Vaše pitanje - ja se ne bih izravno osvrnuo na izjave pojedinaca u dnevnoj štampi. Trebamo se držati glavnih načela i onoga što je općenito dozvoljeno. Tu nismo primjetili nikakve poteškoće, niti sam čuo da je od 1990. netko izgubio službu zato što je išao u crkvu. A ekstremne izjave u politici danas, ne bi uzimao toliko strogo - one mogu djelovati na ljude slabije vjere i slabijih živaca, ali ne menjaju mnogo na stvarnosti. I u najekstremnijim slučajevima ljudima ulijevamo nadu, jer je vjera uvijek spojena s nadom.

*** Hoće li doći do - nazovimo to - reorganizacije Crkve sada kada se SFRJ raspala na nekoliko država i tko će biti kardinal u Srbiji i Crnoj Gori?**

- Vi sad to baš onako „s neba pa u rebra“. Pitanje kardinala vam je nekako Božja providnost. Možda Sarajevo nikada ne bi imalo kardinala da su drugačije pril-

ike. Ali onakve su kakve su i ljudski gledano sasvim je svejedno da li je netko kardinal, biskup ili nadbiskup, jer red biskupske službe imamo svi - od svetog oca pa do pomoćnog biskupa. No, ako govorimo o msgr. Puljiću, Sveti je otac imao na umu da se riječ jednog kardinala čuje na kraj svijeta. Svaka država ne mora imati kardinala - recimo, ni Slovenija ga nema. To je čista procjena svetog oca.

Mi se spremamo za obnovu naše Biskupije - sljedeće godine započinjemo s biskupijskom Sinodom koji će po mojoj procjeni trajati barem pet godina, a zaključit ćemo dokumentom Krajevnim crkvenim Zakonikom koji će nam poslužiti u našim poslovima. Taj će dokumenat obuhvaćati nove mogućnosti našeg pastoralnog rada. Uz to bih pomenuo da trenutno imamo 24 bogoslova, ovdje u Malom sjemeništu imamo 55 pitomaca gimnazijalaca, od toga je polovica iz naše Biskupije. Prema tome, vjerujem da ćemo u budućnosti moći popuniti prazne župe i da ćemo time poboljšati opće stanje krajevne Crkve na ovom prostoru. Time pomažemo i ostale Biskupije - u Srbiji, Crnoj Gori i Makedoniji. Svi smo mi uglavnom grupa biskupa, premda barem za sada nismo Biskupska konferencija. U budućnost gledam optimistički. Drugo, drago mi je da naš Teološko katehetski Institut radi (na hrvatskom i mađarskom jeziku), imamo oko 120 studenata i sada je u toku treći semestar. Promišljamo da bi naš Institut vremenom prerastao u Visoku teološku školu, pa naše đake tada ne bismo morali slati u inozemstvo. U tom smislu vjerujem da nam je budućnost svjetlija, bez obzira na sve razlike koje postoje.

Vesna Kljajić

Piše: Marko Kljajić

POLITIČKI ŽIVOT U GOLUBINCIMA

Radikalna stranka je u selu imala više pristalica. Njen predsjednik bio je dr Dušan Gajić. Na jedan veliki zbor Radikalne stranke u selu došao je i jedan od vođa te stranke Jaša Tomić. Pop Preradović u jednom napisu spominje da katolički paroh dr Josip Paus „nije bio zaražen Starčevićevskim idejama“, pa se može zaključiti da je Stranka prava imala svoje pristalice među golubinačkim Hrvatima. Godina prve ruske revolucije, 1905., i godina nastajanja Hrvatske seljačke stranke na čelu sa braćom Radić, koja je imala odjeka i u srijemskim mjestima. Hrvatska seljačka stranka najdalje je otišla u svojim programskim načelima u zaštiti seljačkih interesa i prava, proklamirala je da razvitak države zavisi od razvoja i napretka seljaštva, nije priznavala postojanje klase, već samo staleža, proglašavajući seljački stalež za nosioca života. Jedna programska postavka, koja je ostala trajno načelo ove stranke, predviđala je borbu samo ustavnim sredstvima: „Boriti se valja činom, i to plugom i motikom, udruživanjem i javnim sastajanjem, skupnim peticijama,

ali nikada i po nikoju izliku i ni u jednu svrhu kakvim mu drago materijalnim oružjem, bio to kamen ili bomba, batina ili puška, kolac ili sjekira“. HSS je vremenom postala i ostala najsnažnija stranka među Hrvatima u selu.

U opoziciji su bile Stranka prava na čelu sa Antom Starčevićem i Srpska narodna slobodoumna stranka Svetozara Miletića. Kasnije su se kod Srba javile Samostalna i Radikalna stranka, dok se Stranka prava podijelila u Domovinsku stranku i Neovisnu stranku. Hrvatska seljačka stranka, Hrvatska narodna stranka, Samostalna i Radikalna srpska stranka činile su Hrvatsko-srpsku koaliciju, koja je na izborima prije 1908. godine dobila 32 od 88 mandata. Međutim u periodu od 1908-1910. godine snaga Koalicije slabi. Na posljednjim izborima, 1913. godine, nešto izmijenjena Koalicija odnijela je pobjedu osvojivši 43 mjesta. Pobjedila je u 8 srijemskih izbornih srezova.

Socijalistički pokret

1908. godine socijalisti su bili u Srijemu u svom najvećem usponu. U ratnim uvjetima SDSHiS

je bila zabranjena. Obnovljena je u ljeto 1917. a za sekretara njenog Glavnog odbora došao je Vitomir Korać, koji će postati ministar u vladi Kraljevine Jugoslavije. Socijalisti nisu podržali Majsku deklaraciju Jugoslavenkog kluba u Beču, koja je tražila ujedinjenje svih Hrvata, Slovenaca i Srba u okvirima Austro-Ugarske Monarhije. Krfska deklaracija srpske Vlade i Jugoslavenkog odbora bila im je prihvatljiva iako je proklamirala monarhiju. U Saboru je HRSS sa Radićem podržala Svibanjsku deklaraciju Jugoslavenkog kluba, a Radić je protivno glasao kada je na dnevnom redu bilo pitanje ujedinjenje Hrvata, Srba i Slovenaca. Na prosinačkim izborima 1913. godine samo su tri predstavnika HPSS bila izabrana u Sabor. Pobjedu je odnijela Hrvatsko-srpska koalicija. Na ovim izborima SDSHiS nije izborima ni jedno mjesto.

Odlaskom Koraća na ministarsku fotelju u Beograd, socijalistima raste ugled te obavljaju organizirani rad Socijaldemokratske stranke a do izbora 1920. godine imali su oko 130 svojih pristalica u selu.

AFORIZMI

- „VERBALNA GIMNASTIKA“ PRIKRIVA SUJETU I GUBITAK PONOSA.

- POVJERENJE JE NAJJAČA KOMPONENTA VJERE.

- JA GA TAPSEM PO RAMENU, A ON MENE - PO GLAVI.

- NAŠA HISTORIJA JE SULUDO NOSTALGIČNA - VRAĆA SE U PRAHISTORIJU.

- S MALO DARA I SA PUNO RADA, TRASIRA SE USPJEŠNA ESTRADA.

- ZEMLJA JE HENDIKEPIRANA SVOJIM OBLIKOM. OKRUGLA JE, A NASTANJENA JE I SA ANTIPODIMA.

- NAJOMILJENIJI LAŽNI NAKIT JE „KIČANKA OD TUĐEG PERJA“.

- HAOS U LJUDSKOJ DUŠI - NISKE STRASTI NA VISOKOJ RAZINI.

- JEDAN NAROD POTPUNO IZGUBI SVOJU OPSTOJNOST - ASIMILACIJOM DUHA.

- DRUŽELJUBIVOST JE HRABROSTI

ŽELJKO SKENDERVIĆ

Razgovor: Andrija Kopilović, katolički teolog

CIVILAZICIJA LJUBAVI NAD CIVILIZACIJOM MRŽNJE

Velečasni Andrija Kopilović teolog, župnik, specijalnosti kateheze odraslih, poznavao povijesti i tradicija. dalekih sedamdesetih godina vodio je grupe hodočasnika Lurdskej Gospi da im ona pomogne u izliječenju duhovnih i tjelesnih ozlijeda. Da li je vrijeme za obnovu hodočašća?

*** Kako vidite utjecaj opće situacije tu oko nas, situacije „ni rata, ni mira“?**

- Dakle, poznata je stvar da je neizvjesnost jedna od najtežih okolnosti življenja. Baš tako - „ni rat ni mir“ ne znaš brigu s kojom liježeš i s kojom ustaješ, čini da je takva situacija, maltene, neizdrživa. Neizvjesnost je nešto što čovjeka trajno i duboko muči. Ne znači to da mi želimo pod svaku cijenu da se jedno ili drugo dogodi, nego želimo da se s mrtve točke ovakvoga neizvjesnoga stanja krene ka rješavanju, ka boljem. Jasno, za nas je, kao i za svakog normalnog čovjeka bolje rješenje mir, bolje rješenje napredak, bolje rješenje sigurnost, bolje rješenje život. Jasno da smo, ama baš u svakoj ćeliji svoga bića opredjeljeni za život, za bolje, za ljubav, za pravdu, za sve ono što čini život kao takav vrijedniji i ničega iz te situacije mrtvoga, nesposobnoga gibanja lijevo ili desno.

*** Nastojimo živjeti u vjeri u Boga. U ovakvoj današnjoj situaciji, kako Vi vidite toleranciju među ljudima, dobrosusjedske odnose, ljubav prema bližnjemu svom?**

- Trebamo stalno imati na umu da kršćanin nema drugoga izbora do Evandjelja. Prema tome, pitanje tolerancija, da ili ne, za

kršćanina ne može biti pitanje, jer je odgovor unaprijed evanđeoski, a to je: DA. Kršćanin apostolatom, ako hoćete teologije, a napose Evandjelja, od Gospodina Isusa ima naređeno, ja bih rekao - normu ponašanja, da je tolerancija za njega vrijednost, da je ljubav vrhovni zakon, da je snošljivost način života. Stoga bih htio podvući da za nas to nisu pitanja „da ili ne“, nego su pitanja da je za kršćanstvo jedini mogući put tolerancija, suživot, praštanje, ljubav, ali to ne znači biti slijep, biti nijem, biti gluh, biti nezainteresiran, biti aktivno angažiran oko stvaranja uvjeta za ljubav i stvaranja atmosfere praštanja. Mi vjerujemo, i to nam je članak Vjere, da je tada Bog sa nama i samo tada, ako se trsimo oko stvaranja uvjeta da pobjeđuje civilizacija ljubavi naspram civilizacije mržnje. U ime kršćanstva se nikada i nitko ne može pozvati na mržnju, propovijedati mržnju, nego mora propovijedati i navješćivati ove vrednote, što je jako teško.

*** Kako Vi vidite pobjedu plemenitih osobnosti ličnosti nad uništavanjem čovječnosti, uništavanjem prvenstveno nas samih kao bića podložnih alkoholu, drogi, samoubojstvima, skrnavljenjima ili suprotno ovome, čovjeka u depresiji, čovjeka „malog sivog miša“ ili pak „noja s glavom u pijesku“?**

- Pokušat ću odgovoriti slojevito. Prvo bih stavio krug koji se tiče oblikovanja čovjekove osobnosti. Tri su bitna čimbenika koji čovjeka oblikuju: obitelj, škola i društvo u kom živi i kreće se.

Ako je obitelj zatvorena, ako je škola zatvorena ili ako je društvo u kojem živi zatvoreno, onda je napadnuta bit čovjeka, njegovo dostojanstvo i mogućnost izrasta u jednu odgovornu osobu. Na primjer, ako se vrednuje krađa, ako se propagira laž, ako se veliča mržnja, onda čovjek koji u obitelji to prima, koji u društvu to susreće, koji čak u školi nema etičkog odgoja, onda je vrlo lako moguće da se takav čovjek u startu odgoji u tzv. perverznu osobu. Preverznu u smislu da nije moguće govoriti o čovjeku koji ima vlastitu osobnost, nego ima razorenu dušu. Čovjek razorene duše oko sebe širi samo razdor. Drugo je pitanje, kako se ponašati kada smo napadnuti mi sami u našoj biti. Dakle, pitanje onih koji su odrasli, pitanje onih koji su formirani, onih koji su gotove osobnosti. Moje mišljenje je da se čovjek u nekim nekim momentima i to vrlo često mora uzdići iznad svega toga. Ja kao svećenik ne mogu pomisliti da bi se kršćanin morao spustiti na razinu na kojoj je onaj koji propagira mržnju i koji čini nasilje ili koji čini neki prevrat u negativnom smislu, nego jednostavno, da ne padnem u napast boriti se „istim oružjem“. Ja se kao osoba moram uzdići iznad mutnoga, iznad prljavoga, da bih ostao ne samo dostojan sebe, nego dosljedan sebi. Napose, svojoj savjesti kao kršćanin. Stoga, ne staviti glavu u pijesak kao noj, nego biti jasan i glasan, principijelan i po cijenu svih mogućih vrednota sačuvati svoje dostojanstvo, jer se dostojanstvo osobe, dostojanstvo obraza ne može platiti ničim, ni otkupiti

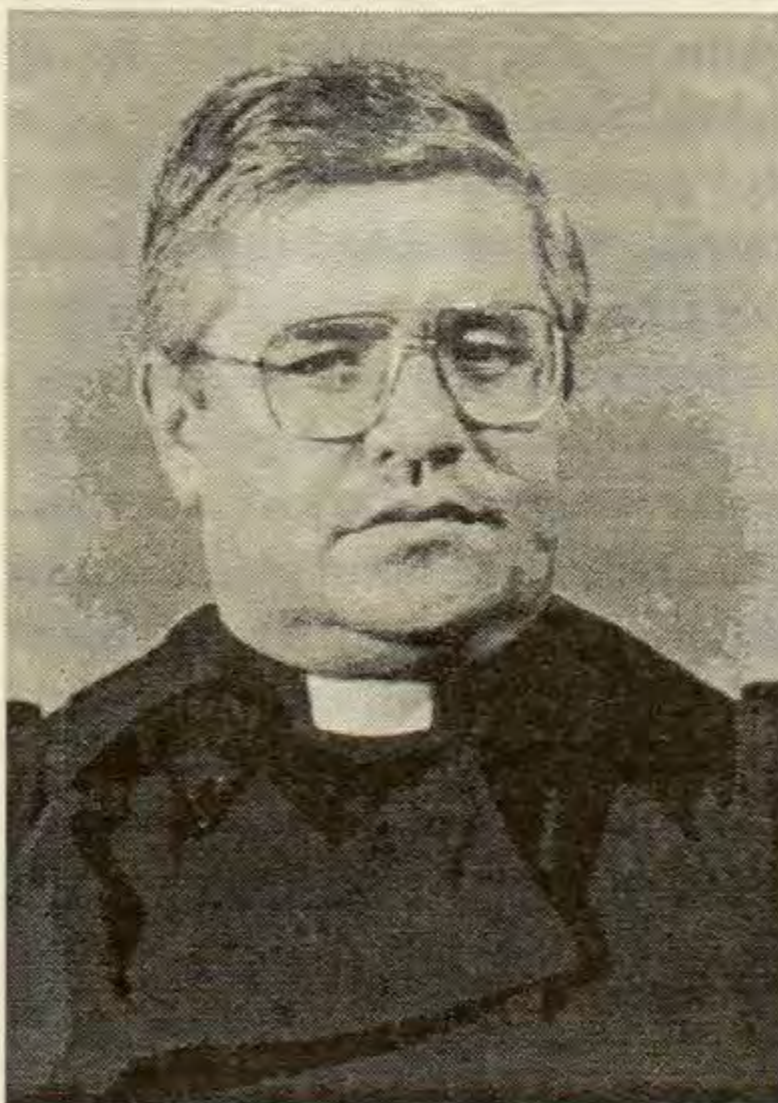
STAVOVI

ničim. Prema tome, čovjek svoju čast može čuvati samo ako je sačuva svojim dostojanstvom. Ovdje je kršćaninu važno to angažiranje za dobro, angažiranje za pobjedu, poštivanje osobe i slobde mišljenja. Opet se vraćam, kršćanin nije čovjek koji šuti, kršćanin nije dobar onaj koji „zabije glavu u pijesak“, već je kršćanin onaj koji glasno govori i koji se jasno bori za pravdu, za istinu, za ljubav, za dobrotu, za vrijednosti koje čine da svaka osoba, ama baš svaka, bude nepovrediva vrednota, jer čovjeka najviše poštuje Bog i iz toga poštovanja Božjega prema čovjeku slijedi i naše poštovanje čovjeka prema čovjeku. Govorili ste o ovisnicima o alkoholu, drogi, o bolestima kakva je, primjerice, depresija. To je treća kategorija ljudi prema kojima moramo imati veliko srce. Danas u svijetu ima puno moćnih ljudi, bogatih ljudi, ali jako malo dobrih ljudi. Zato nastupaju mnoge ovisnosti, jer su mnogi ljudi izgubljeni i nemaju - ne ruku pokraj sebe, već srce za sebe. Radi toga i nastaju psihičke bolesti kao što je depresija i mnoge slične, jer čovjek nema pokraj sebe čovjeka. Događa se, zapravo, da traži razumijevanje, prihvaćanje, da traži čovjeka pokraj sebe, a nema ga. Stoga sada nakon ovih situacija koje su bile pune stresa, trebat će imati jako puno kršćanskog srca, prihvaćanja, pomaganja, jer čovjek, na žalost, nije sam kriv za mnoge svoje bolesti. Ako nije kriv, onda ga se ne može ni kažnjavati. Jedini je način bolesnika tretirati kao bolesnika.

* Mnoge obitelji su sada spremne negovati tradiciju i etički odgoj. Da to nastojanje ne prijeđe u krajnost zvanu „nacionalizam“, da li možete predočiti utjecaj Vašeg znanja i iskustva ka najmanjoj zajednici u društvu,

stubu društva - obitelji?

- U ovim godinama i neovisno od situacije, koja je nastala na Balkanu, već se je u svjetskim razmjerama relativno puno govorilo o obitelji. Naime, kao što je rak postala bolest našeg vremena, a radi se o razaranju pojedinih stanica, tako je netko primjetio istinu da je i na istoku i na zapadu, čak

više na zapadu, napadnuta osnovna stanica društva, a to je obitelj - i to neizlječivom bolešću, a to je raspad. Crkva, kao brižna majka, ovoga puta - upotrijebio bih taj izraz - pozvana je ako itko, onda ona, da ne samo svoj glas digne, nego kao što ste rekli, da svojim velikim znanjem i iskustvom priskoči u pomoć upravo toj osnovnoj stanici ljudskog društva za koju tvrdimo da ako ona trune, ako se gasi, onda je raspad čovječanstva neminovan. Kraj mu se ne vidi, ali se naslućuje da je nastupila civilizacija smrti. Ako obitelj stane „na svoje noge, postane ono što mora biti - zajednica u kojoj je vrhovna norma ljubav, a vrhovna vrijednost čovjek, onda je jasno da će takva obitelj, gdje su ljubav i čovjek združeno zajedništvo, biti sposobna stanica,

ćelija koja će zračiti oko sebe zdravom logikom i zdravim moralom. Tako će nastajati novo društvo za koje Papa često apelira da bude društvo civilizacije ljubavi. Konkretno, za obitelj ovoga puta govorim u svoje ime, Crkva nije dovoljno učinila u prošlosti. Naše su obitelji sačuvale tradiciju na salašu, što ne znači da tradicija mora biti negativnog predznaka. Istina je da je sada pomodarstvo postalo njegovanje nekih tradicija, ali samo forme bez sadržaja. Naš čovjek sa salaša, kada je obitelj bila zdrava, u tim tradicijama imao je dušu. Danas postoje mnoge tradicije uz rečenicu: tako su radili moji stari! To „kako su radili“ je sačuvano, a što je sadržavalo, to ne znaju. Događa se, dakle, da se obnavljaju forme - ali forme sadržaja i to vodi izmišama kao što je i nacionalizam. Dakle, svi mogući izmi su negativni. Pretjerivanje i sva ta pomodarstva su negativna, jer su ona druga strana. Preskoči se iz jednog jarka u drugi, a ne ide se sredinom puta, tj. „skače se iz blata u blato“. Stoga je „ZLATNA SREDINA“ - da ne bude pomodarstva - vrlo važnog sadržaja, tj. treba jedna vjerska naobrazba, treba jedna duboka temeljna pouka, zdrava obitelj... Prvo - koja zna što je, zna svoje postojanje, svjesna je svoje uloge, zna svoje moralne norme, etičke, vjerske, nacionalne, daka-ko, društvene itd. No, Crkva na ovim područjima, počevši napose od moralnoga, etičkoga, društvenoga, može pružiti i zdravu nauku i efikasnu pomoć, a to je baš u ozdravljenju, okupljanju, poučavanju, druženju, vrednovanju i davanju sadržaja okvirima običaja. Dakle, pred Crkvom je otvoreno jako široko polje, i mislim da je najbitnije polje rada s obiteljima. Pastoral Crkve je okrenut prema obitelji kao prema budućnosti. Društvo, koje želi

STAVOVI

ozdraviti, mora ići tim putem, a to je ozdraviti mnoge obitelji. Pitali ste me - kakvo je moje iskustvo. Moram reći: pravi pastoralni rad koji je prvoga reda, koji zaslužuje prvo mjesto, jest upravo taj rad sa obitelji - od pouke do druženja, a napose svakako, intenzivan vjerski život kao što su Sakramenti, vjersko štivo, religijska kultura, druženja obitelji, njegovanje vrhovnih vrednota... Zapravo, moram reći, sadašnje društvo u ovoj bezglavoj brzini i ne može pružiti do kraja cjelovit odgoj obitelji, ako iz obitelji ukloni dimenzije etike, morala, vjere... Obitelj tada ostaje napola napukla i nema te sile, te snage, nikakve ideje, nikakvi ideali nacije, nikakvi ideali super nacije, nikakvi ideali jakog društva ne mogu ozdraviti ono što je u sebi samo ozdravilo, samo onda kada ozdravi duh. Jer, bez duha čovjek je zapravo mrtav.

*** Nekada smo vjeronauk kao poseban predmet imali u školama. Da li ponovo treba uvesti izučavanje katehizma u nastavni plan ili Deset zapovijedi - Ne ubij! Ne ukradi! Ne poželi ženu bližnjega svoga... - bi trebalo poučavati kao neki poseban predmet o moralu ili etici?**

- Osobno sam za vjeronauk u školi, ali kao fakultativan predmet, a ne kao obavezan, da se ne bi dogodilo oduravanje prema vjeronauku, kao što se to, na primjer, dogodilo s marksizmom. Da ne bude „zamjena za zamjenu“. Zašto? Radi toga što djeca još uvijek, barem je tako u Subotici i u gradovima ovog podneblja, rastu u jednom kršćanskom zaokruženju. Njima inoformacija jedne kršćanske kategorije, jednoga blagdana je premalo. Treba formacija. Prema

tome, ja sam za fakultativan predmet vjeronauka koji će kršćane, konkretno ovog puta katolike, odgajati u upoznavanju potpunoga pologa njihove vjere. Dakle, sistematski rad onoga što sada radimo na župama, gdje djeca redovno dolaze na katehezu. Tad bi ostalo vremena da uz školski vjeronauk bude župska kateheza koja je onda uvođenje u misterij vjere unutar prostora kao što je crkva. Škola bi ostala mjesto gdje bi vjeronauk dobio mjesto kao i ostali predmeti. Međutim, za one učenike kojima roditelji nisu po uvjerenju kršćani, a nisu po uvjerenju ni ateisti, nego ih jednostavno ne zanima kršćanstvo iz prve ruke, trebalo bi uvesti jedan predmet vjerske kulture u kojem bi bio pregled svih važnijih religija društva, onda religiju etike. Samo ne zaboravimo da je u moralu nemoguće odgajati bez oslonca na vjeru dok je u etici moguće samo formirati, pa donekle i savjest, ali potpuno odgojiti po dekalogu kako ste nabrojili, mislim da je bez vjere nemoguće. Zato bih ponovio: jesam za vjeronauk u školi. Jesam i za one koji pohađaju predmet etike. Ali i u toj etici moraju biti vrednovane one norme i one etičke vrednote koje su općeljudska baština, ali da se predaju na taj način da to uistinu postane formiranje savjesti, a ne tek puka informacija koja nikoga ne obvezuje. Tad smo opet na istom, čuli smo, a kao da nismo čuli. Ako netko hoće i sada može čuti lijepih stvari, a ne čuje ih.

*** Čovjek, uključujući tu i mlade, predmet je za izučavanje i usmjeravanje mnogih znanstvenih radnika - teologa, psihologa, sociologa itd. Kako oformiti timski rad, da ne bi dolazilo do znanstvenih protivu-**

rječnosti, jer je čovjek biće a ne tvar?

- Po kršćanskom shvaćanju, cilj stvaranja Božjega jest čovjek. Dakle, u centru spasenja koje Bog čini jest čovjek, vrhovno biće o kojemu se stara Bog. Tek koliko bi se trebali mi kao ljudi starati jedan o drugome. Konkretno bih odgovorio: objektivna istina je samo jedna i da o jednoj pojavi ne mogu postojati dvije istine. I zato je pitanje vrlo izazovno, ali više za razmišljanje i za akciju u smislu - što prije uvidjeti da se ljudima treba baviti kao subjektima, a ne kao objektima. Prema tome, medicina, napose psihologija, svakako i religiozna kultura i religiozni radnik, dakle pedagog, svećenik, napose su okrenuti prema čovjeku kao osobi koju izgrađuju i kojoj služe. To je zapravo posao koji je interdisciplinaran. To znači, ne mogu jedan bez drugoga. Ja imam puno slučajeva gdje mi dobro dođe relativno poznavanje psihologije, ali bi trebalo daleko više znati i dolazi čas da kažem: - „Ja sad ovo ne mogu, treba da dođe psiholog, dapače neuropsihijatar.“ Na psihijatriji, često se psihijatri tuže da dođu do zida kada treba da nastupi svećenik, jer se radi o konfliktu savjesti. Konflikt savjesti je samo rješiv kod svećenika. Onda školski pedagozi, koji pak hoće odgojiti djecu ne samo u onom predmetu koji predaju, već nastoje da ona usvoje i budu uvjereni u ono što je znanstvena istina. Tako ne bi došlo do znanstvenih sukoba i đaci ne bi shvaćali istinu relativnom, nego bi pak postojala apsolutna istina kao što je Bog i apsolutna istina o čovjeku. Da je čovjek vječan, makar je u vremenu nastao, da je duhovan, makar je materijalan, da bi sve isitne došle do neke

punine...Mislim da će odgovorni na društvenoj razini sakupiti nas i reći: - Gospodo pedagozi, gospodo psihijatri, svećenici, sociolozi, izvolite sjesti zajedno, napravite zajednički plan, barem da se čujete dva tri puta godišnje na jednodnevnom seminaru, simpoziju o nekom pitanju kao što su: kako djeluje grijeh na savjest, kako savjest djeluje na ponašanje, kako ovisnost djeluje na društvo i niz drugih stvari, da se susrećemo, poznamo, pomazemo i onda, jasno, čovjek koji je u nevolji može pokucati na prva vrata. Imao sam u svojoj praksi i slučajeva da sam pozvan iz bolnice - pacijent je od pacijenta postao pedintent - naime, čovjek je klekao, rekao svoje grijehe i oslobođen svoje bolesti. Nije svaka bolest izlječiva na psihijatriji, ima ih koje se liječe u duši - kao ispovijed. Takvih stvari ima jako puno. Na žalost, najmanja suradnja je sa pedagozima, a tu bi trebali mnogo više surađivati, jer ne može škola odgojiti savjest, a trebala bi. To bez dimenzije duha ne ide, jer se nema za što vezati. Nastavnikova riječ nije dovoljno jaka. Savjest se vezuje za neku vječnu kategoriju. Radi toga je problem suradnje sa pedagozima, a trebala bi biti. O sociolozima da i ne govorimo. Pitanje starih osoba - na koncu i staroj osobi treba posvetiti pažnju. Također i bolesnicima. Crkva bi trebala imati svoj dio poslanja u svim tim kategorijama, nikada ne biti naddruštvo, nego biti u društvu, imati svoju ulogu koja je autonomno područje, kao što je svaka znanost. Ali, suradnja ne znači brkanje autonomije. Suradnja znači: kompletu uslugu čovjeku kojemu je pomoć potrebna.

Marica Horvacki

Vijesti iz prošlosti:

RADIKALI

Radikali tjeraju plemensku politiku: politiku Velike Srbije. Tu politiku su oni proglasili kao „državotvornu“. U to ime idu na ruku svemu i svačemu što je srpsko, a lome sve što bi im stalo na put u ovome poslu. Uveli su centralizam koji dolazi iz Beograda. U škole, na koje su protegli „srbijski školski zakon“ uveli su punom parom ćirilicu. U školama, i u kojima je velika većina nesrba, praznikuju malne sve nepropisane praznike: Đurđeva, Mitrovdan, Nikolaja. Agrarnom reformom upropašćuju radikali- kako i demokrati, bez razlike - sve nesrbe, a koloniziraju i štite Srbe. Sada, prilikom izbora, pod raznim izlikom, proglašuju za protu-državne sve one stranke koje bi im u izborima mogle naškoditi. Civarčić, sada Pašićev hajkač u svome „B. dnevniku“ kao pomaman dere se: „Zgazi separatiste!“ To jest, one koji hoće sporazumnu državu u kojoj će svi biti jednaki građani, a neće plemensku nadmoć ni jednoga plemena. Proti ove politike bori se i Ljuba Davidović i Stjepan Radić i Spaho i Korošec. Pitanje je, kojega od ovih da pomazemo. Kojega načela jamče nam najsigurnije da ćemo postići cilj, sporazum? Osim Koroščeve, sve ove stranke su liberalne. To znači da svaka gleda svoju korist i ako to ne bi bilo pravedno. Lj. Davidović se boji razlaza Srbije i Hrvatske. To bi značilo propast i jedne i druge. Spaho hoće da spasi svoje Muslimane, pa ma i sa štetom drugih. Radić hoće „republiku“ da on u njoj može biti predsjednik. A to doista nije uslov za spas Hrvata.

Hrvatske novine, 17. siječnja 1925.

KONFERENCIJA NASLJEDNIH DRŽAVA

U Pragu se na konferenciji sastali zastupnici onih država, koje su naslijedile teritorij bivše Austro-Ugarske Monarhije. Tu raspravljaju o onim dugovima, što ih je imala A. Ugarska. U te će dugove primiti ove nove države. Važno je da i naša vlada pošalje tamo čovjeka koji neće, „za dobre pare“ dozvoliti da na nas nametnu veći teret nego koliki nas po pravednosti ide. Mogli bi da pošalju dra Lazicu Markovića.

* * *

AGRARNA REFORMA

U radikalskom „Narodnom kalendaru“ od 1925. kojega neki policijski komesarčići za dobre pare prišendare komu god mogu, na stranicama 28 -33 piše neki o agrarnoj reformi. Ističe stanovište srpske Radikalne i Demokratske stranke. Radikali i demokrati hoće Vojvodinu da dadu dobrovoljcima i kolonistima - samim Srbima. Na ovaj način hoće „pojačanje granica“ i „razaranje tuđinskih pozicija“. Tuđinske pozicije ostaju i na dalje „uzorne ekonomije“, a naš siromašni narod ostaje bez zarade i bez egzistencije.

Radikali se u ovome nepravednome postupanju pozivaju na Nijemce, na Mađare, da su i ovi tako činili. Mi im možemo doviknuti da su baš zato i propali! Država u kojoj jedne građane miluju i maze, a druge iz korena istrebljuju, ide putem propasti.

Hrvatske novine, 17. siječnja 1925.

GLUPSON

- Ukinute cankcije! Ukinute cankcije! - čujem Albu kako se dreči ko Bujtar kad zaglavi nogu u ogradu od tačaka. Počme lupat na vrata ko da su mu se, ne daj bože, izbiglice uselile u ambetuš. Otključam, pogledam ga, kosa mu ko inspektoru Kluzou. Kad je turio prst u grlo kad triba bit jelektrična sijalica.

- Bog s tobom Albe! Je l' bik skočio na te kad si se tako uzangirirao.

- Cankcije!

- Koje cankcije?

- Televizor!

- Koji televizor? Ti cigurno gledaš beogradsku radio „Bubamaru“, je l' na tvom televizoru već odavno nema slike.

- Stani - ukoči se Albe na pragu, ko da je proguto vilištan pa će, al zaistinski bisno: „Biž da udem i sidnem, a ti izvuči malo, malo moš i više rampaša, pa da ti objasnim političku situaciju, kad si već taki glupson (to je cigurno čuvo digod u varoši) da ne svačas političku zbilju.

Puštim ga u sridnju sobu (to sam još prije nekoliko godina napravio od pododžaka, a dobro dođe vako kad ti kogod bane iznenada).

- Sidi, a tamo ti je kupalo, ako se oš očesljat.

- Ta ne idem naogled. Jedared bilo pa se ne ponovilo. I to mi bilo priviše.

- Po tebi bi češljarski đarovi propali.

- Glavnom da se ti lickaš, već ajde donesi taj rampaš, pa da divanimo ko ljudi, a da nam se ne praši iz grla.

Odem do bureta, turim gumu i povučem božijanski. Da tako vučem naftu, cigurno bi bar tri dana prcko ko ferguson. Donesem bokalić na astal, mašim se za lončić, kad će Albe:

- Mani to. Slade je iz bokala. Nako mož da se vino privrne.

- Hajd nek ti bidne. - Potegnem on, potegnem ja, bokal prazan. Pogledamo se pa se onako od srca nasimijemo. Nije kazo ni riči ni on ni ja. Mašim se za lonac u kujni i donesem joped. Sad mož počet divan.

- Hajde pripovidaj šta si vidijo.

- Ta baš i vidijo i nisam jel sliku na televizoru već od skora nemam al čuvo sam da će nam momentalno skinit cankcije, čim je Slobodavo Vranji Baranju i Slavoniju, a kažu i štogod od Srema. Kažu da se Arkan ništa ko buni, jel je slavonska nafta zdravo dobra. Po meni, on je lud čovik. Šta fali Vranji? Svedno mu je čiji će arendaš biti. Kako čujem, Vranje je već došo kući da pripravi burad jer ako se i kod nji dili nafta na bonove, tribaće mu fajin.

Šta misliš, koliko je nafte očlo da uzugari zapadnu Slavoniju, Krajinu i polak Bosne? A tek Baranja. Ne znaš koja je to ilovača, i to žuta!

- Stani malo. Sav si se zapinjušio. Ko krmača kad se cvili Popi!

Što se tiče cankcija, nji niko dirat neće sve do prolića. Kako tako blentav možeš bit? Pa je l' su lipo kazali, da je divan o ukidanju tek na proliće. A kad oni štogod kažu, to je tako i tu Boga nema! Siti se samo! Kazali su da će voštit Karadžića i Mladića. Čak su ovi odaleg pravili turističke izlete u Bosnu, da ko bajage nedužni narod vidi, kako Ameri vošte krilaticama isto tako nedužni narod. No tu su u pravu. Narod je nedužan. No stoji i ona latinska. Svaki narod ima vlast kaku zavriđuje!

- Čekaj malo! Čitav svit je voštijo Bosnu. Nisu valjda Bosanci cilom svitu krivi.

- Siti se samo pisama, koje su nam uši a i da ne kažem i šta otrle:

- Ne može nam niko ništa - pa Genšeru šta ćeš za večeru - pa Tuđmane dođi u Vukovar - pa znaš i sam si slušo priko tog tvog „dezinformisanog“ radija i televizora.

- Joped ti laješ o politiki - zagrmi moja gospoja iz kujne. Mislijo sam da će mi vrilu kafu salit u popršnjak. Ta nisam ti kazla, al nemam ja kom ni lajat! Kad vidi čašu, polika je na astalu. Ta glupaviji si od Kontića i Lilića zajedno. Njima bar pišu šta da kažu a ti? Nije valjdar da se dopisivaš sa Božovićem?

Šta sam mogo? Uvuko uši, ko puž rogove ispeko jezik na vrilu kafu i ćutijo. No to je još i dobro ispalilo, jer sam rampašom ladijo jezik. Albe se samo smijuljio ko, da prostitute, plaćena ženska.

Jeto vite kako prođe onaj koji vidi unaprid i što je još gore i kaže to. Prvo ga iscuju, mora progunit vrilu kafu, a kad se to obistini, svi kažu: „ta znali smo mi to, samo nismo tili kast“

Znali su očin! Većina misli, kako misli, divani onako kako drugi kažu - televizori i novine. Ta lako je pripoznat čovika koje novine čita, jel koju teve čatornu gleda, čim počme divanit o politiki. Kad bi naš narod jezikom mogo radit, ta strpali bi i Nemačku i Japan u mali džep. Ta ne možem da vam ne kažem ovo, što mi je davno, još dok sam dite bio, kazo jedan ciganin, koji je krao, pa to baš i nije bila nika krađa. Izvadio je nekoliko krumpira sa uvratina. Ja baš tamo čuvo svinje jel i samonik je nuz uvratine najbolji.

- Šta kradeš budalo! dreknem na njeg.

- Ako sam ja budala zemlja nije budala. Vidiš da me rani.

Tako i mi.

Bać Stipan